ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΙΑΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Δ. Φ. ΥΦΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ε'.—ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Κάτωθι τοῦ Δημαρχείου

1892

Ἔτος Ε'. Ἀριθμὸς 90.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐσωτερικοῦ δρ. 10. Ἐξωτερικοῦ φρ. χρυσᾶ 10.

Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἀραγόν.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Α' Β' Γ' ΚΑΙ Δ' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

δραχμαὶ 10 *ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ φράγκα χρυσᾶ* 10 *ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.*

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ περιοδικοῦ, κειμένῳ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, ὁδῷ Μιλτιάδου ἀριθ 27, *καὶ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ Γ. Κασδόνη.*

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθήνας.
Collège «Anaplassis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς «Ἀναπλάσεως» Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς τὸν Ταμίαν τοῦ Συλλόγου, ἢ καὶ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιευόμενα καὶ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται. Πᾶν ἄρθρον μὴ φέρον ὑπογραφὴν προέρχεται ἐκ τῆς Διευθύνσεως.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - Ι. Η. ΜΕΣΟΛΩΡΑΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἠθικοποίησις τῆς κοινωνίας ὁ πρώτιστος παράγων πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς Δικαιοσύνης Δ'. ὑπὸ Εὐθ Καρακάλου, ἐφέτου —Εἰς τὸν Θεόν, ποίημα ὑπὸ Ἀχ. Παράσχου.—Τὸ Εὐαγγέλιον ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἐπιτηδεύματα ὑπὸ Ζησίμου Τυπάλδου καθηγητοῦ.—Ἡ θρησκεία ὡς θεσμὸς κοινωνικὸς καὶ ἀναπλαστικὸς ὑπὸ Π Γρατσιάτου, καθηγητοῦ.—Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σύλλογον τῆς Ἀναπλάσεως ὑπὸ Χρ. Παπαδοπούλου —Ἡ εἰς Συρίαν καὶ Παλαιστίνην ἀρχαιολογ. βωσσιακὴ ἀποστολή, ὑπὸ Ε. Π.—Ἡ πρὸς τοὺς Δημάρχους Ἀττικῆς ἐγκύκλιος τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ὑπὸ Δ. Δανιηλ.—Ἠθικαὶ γνῶμαι ὑπὸ Γ. Σπ. Μακρῆ.—Βιβλιοκρισίαι.—Μητροπολιτικὸν οἰκοδόμημα.— Ἀλληλογ.

Ἡ ἠθικοποίησις τῆς κοινωνίας

Ο ΠΡΩΤΙΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΟΡΘΩΣΙΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Δ'.

Ἐν πολιτείᾳ, ἐν ᾗ τὰ κοινωνικὰ ἤθη ἐχαλαρώθησαν, ἐλέγομεν, αἱ δικονομικαὶ διατυπώσεις καὶ ἡ ἐποπτεία τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων, οἱ δύο οὗτοι φρουροὶ τῆς Δικαιοσύνης, μᾶλλον ζημίας γίνονται πρόξενοι. Καὶ καθόσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰς δικονομικὰς διατυπώσεις ἱκανὰ εἴπομεν, μένει ἤδη νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἐποπτείας τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων.

Κατὰ τὸν Ὀργανισμὸν τῶν Δικαστηρίων οἱ Εἰσαγγελεῖς τῶν Πρωτοδικῶν ἔχουν τὴν ὑπερτάτην ἐπιτήρησιν ὅλων τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν τῆς περιφερείας των ὡς καὶ αὐτῶν τῶν Δικαστηρίων, ἰδίᾳ δ' ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν γνῶσιν ὅλων τῶν περὶ τὴν ὑπηρεσίαν πράξεων τῶν γραμματέων, δικηγόρων, συμβολαιογράφων, κλητήρων, νὰ ἐπιθεωρῶσι τὰ βιβλία των, τὰ εὐρετήρια κλπ., νὰ ἐπιβλέπουν πάντας τοὺς ἀνακριτικοὺς ὑπαλλήλους, νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς δημοσίας συνεδριάσεις κλπ., νὰ βεβαιῶσι τὰ πειθαρχικὰ παραπτώματα τῶν δικαστῶν κτλ. Ἡ ἐπίβλεψις τῶν Εἰσαγγελέων τῶν Πρωτοδικῶν, ὡς καὶ τῶν μελῶν τῶν αὐτῶν Δικαστηρίων, ἀνήκει εἰς τοὺς Εἰσαγγελεῖς τῶν Ἐφετῶν, τούτων δὲ εἰς τὸν εἰσαγγελέα τοῦ Ἀρ. Πάγου· ἡ δὲ ὑπερτάτη ἐπίβλεψις τῶν τῆς δικαιοσύνης ἀνήκει εἰς αὐτὸ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων τοῦ Ὀργ. τῶν Δικαστηρίων εἰδικοὶ νόμοι νεώτεροι αὐστηροτέραν ἐπιβάλλουν εἰς τοὺς Εἰσαγγελεῖς ἐξέλεγξιν ἐπὶ τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν· οὕτω Νόμος τοῦ 1887 ὁρίζει ὅτι ἕκαστος τῶν Εἰσαγγελέων τῶν Πρωτοδικῶν ὀφείλει νὰ ἐπισκέπτηται κατὰ πᾶσαν τριμηνίαν τὰ γραφεῖα τῶν Πρωτοδικῶν καὶ βεβαιοῖ δι' ἐκθέσεως ἂν ἐγκαίρως ἐκδίδωνται αἱ ἀποφάσεις, ἂν τηρῶνται αἱ περὶ ἐκκαθαρίσεως τῶν ποινικῶν ἐξόδων καὶ τελῶν διατάξεις, ἐπίσης κατὰ τριμηνίαν νὰ ἐπιθεωρῶσι τὰ ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ Δικαστηρίου παρ' ᾧ διατελοῦσι γραφεῖα τῶν εἰρηνοδικῶν, πταισματοδικῶν, ὑπουθηκῶν, μεταγραφῶν, συμβολαιογράφων καὶ ληξιαρχῶν, κατ' ἔτος δὲ τὰ ἐκτὸς τῆς ἕδρας των· οἱ Εἰσαγγελεῖς τῶν Ἐφετῶν ὀφείλουν νὰ ἐπιθεωρῶσι κατ' ἔτος τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν Ἐφετείων γραφεῖα τῶν Πρωτοδικῶν, τῶν παρὰ Πρωτοδίκαις Εἰσαγγελέων καὶ ἀνακριτῶν, ὅπως βεβαιῶσι πᾶσαν ἔλλειψιν αὐτῶν κλπ. Κατὰ δὲ εἰδικὴν διάταξιν τῆς Ποινικῆς Δικονομίας ἡ ἐπίβλεψις τῶν περὶ τὴν

ἀνάκρισιν ἐναπόκειται εἰς τὰ Ἐφετεῖα, ἅτινα πλήρη ἐν συμβουλίῳ συνεδριάζοντα ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ζητῶσι λόγον ἀπὸ τοὺς Εἰσαγγελεῖς τῶν Ἐφετῶν. Οὕτως ὑπὸ νομοθετικὴν ἔποψιν ἐλήφθη πᾶσα δυνατὴ πρόνοια διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ ἀκριβῆ τῆς Δικαιοσύνης ἀπονομήν, διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων ὀργάνων αὐτῆς αὐστηρᾶς τοῦ καθήκοντος ἐκπληρώσεως· ἀλλ' ἡ νομοθετικὴ πρόνοια δὲν ἀρκεῖ, τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νομοθετημάτων, ἧς ἄνευ οἱ Νόμοι εἰσὶ χάρτης ἄψυχος. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τακτικῶς κατὰ τριμηνίαν καὶ ἐτησίως ὑποβάλλονται ἐκθέσεις ἐπιθεωρήσεως τῶν δικαστικῶν γραφείων τῶν συμβολαιογραφείων, τῶν ὑποθηκοφυλακείων κλπ., ἀλλ' αἱ ἐκθέσεις αὗταί εἰσι τυπικαί, ἔλεγχος πραγματικὸς δὲν γίνεται. Καὶ γραμματεῖς δικαστηρίων καὶ ὑπογραμματεῖς καὶ συμβολαιογράφοι καὶ ἀνακριτικοὶ ὑπάλληλοι πολλαχῶς παραβιάζουσι τὰ καθήκοντά των· ὅμως οὗτοι ὡς καὶ αἱ πράξεις των οὔτε βεβαιοῦνται οὔτε τιμωροῦνται. Ἰδίᾳ παρὰ τοῖς ἀνακριτικοῖς γραφείοις καὶ τοῖς γραφείοις τῶν Πρωτοδικείων καὶ Εἰρηνοδικείων ἡ μὲν ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος ἐκ μέρους τῶν ὑποδεεστέρων ἰδίως ὀργάνων τῆς Δικαιοσύνης δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε ἐξαίρεσις, κανὼν δὲ τὸ ἐναντίον. Προσφάτως ἔλεγέ μοι ἀρχαῖος δικηγόρος ἐν ἀγανακτήσει ὅτι προσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖον Πρωτοδικείου καὶ ζητήσας νὰ ἐκκαθαρισθῶσι τὰ ἔξοδα ποινικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης κατὰ πελάτου του, ἤκουσε τὸν ἁρμόδιον ὑπογραμματέα εἰς ὃν ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐργασία αὕτη ζητοῦντα δρ. δέκα, ὅπως μὴ βεβαιώσῃ πάντα τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἀλλὰ τὰ ἡμίση ἐξ αὐτῶν καὶ οὕτω ζημιωθῇ τὸ δημόσιον περὶ τὰς 100 δραχμάς. — Ἡ ἀνάκρισις κατὰ τὸν Νόμον εἶνε μυστική, ἐν τούτοις οἱ ἐνδιαφερόμενοι εὐκόλως λαμβάνουσιν ἀντίγραφα τῶν ἀνακριτικῶν ἐκθέσεων ἀντὶ μικρᾶς ἀμοιβῆς τοῦ τῆς ἀνακρίσεως ὑπογραμματέως· πολλάκις ἀφαιροῦνται τοιαῦται ἐκθέσεις ὅπως συμπληρωθῇ ὁ χρόνος τῆς παραγραφῆς τῆς πράξεως. — Ὁλόκληρος ποινικὴ δικογραφία ἄλλοτε ἀπωλέσθη ἐκ τινος ἀνακριτικοῦ γραφείου, καὶ γενομένης ἀνακρίσεως εὑρέθη αὕτη εἰς χεῖρας τῶν κατηγορουμένων πρὸς οὓς εἶχε πωληθῆ ἀντὶ τριακοσίων δραχμῶν ὑπὸ τοῦ ὑπογραμματέως τῆς ἀνακρίσεως. Πλεῖστα ὅσα τοιαῦτα ἔκνομα γινώσκομεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ πολλὰ κατηγγείλαμεν ἁρμοδίως. Οὕτως αἱ ἐκθέσεις τῶν Εἰσαγγελικῶν ἀρχῶν καὶ ἐν γένει ἡ ἐποπτεία τῶν ἐντεταλμένων εἰς τοῦτο ἀρχῶν, ἀντὶ ν' ἀποκαλύπτωσι τοὺς παραβάτας τοῦ καθήκοντος, τὸ ἐναντίον καλύπτουσιν αὐτοὺς διὰ τῆς ἐπισήμου βεβαιώσεως, διὰ τῶν ἐκθέσεων τῶν τυπικῶν, ὅτι ἐκπληροῦσι τὸ καθῆκόν των καὶ οὕτω γίνονται θρασύτεροι. Ἀλλὰ διατί τυπικῶς ἐκπληροῦν τὴν ἐποπτείαν τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων αἱ τεταγμέναι εἰς τοῦτο ἀρχαί; πρῶτον διότι συνήθως αὗταί εἰσι προϊοῦν οὐχὶ τῆς ὑπηρεσίας ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς, καὶ δεύτερον διότι καὶ θέλοντες νὰ ἐκπληρώσωσι κατὰ συνείδησιν τὸ καθῆκον τῆς ἐποπτείας, δὲν δύνανται παρακωλυόμενοι ἀπὸ αὐτῶν τούτων τῶν πολιτικῶν ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους ἰσχυροὺς κομματάρχας οἵτινές εἰσιν εὐνοϊκώτεροι πρὸς τοὺς παραβαίνοντας τὸ καθῆκόν των, ἢ πρὸς τοὺς αὐστηροὺς τηρητὰς τούτου, καὶ διότι ἡ παράβασις τοῦ καθήκοντος χάριν αὐτῶν πολλάκις γίνεται. Ὅπως τεθῶσιν ὑπεράνω τούτων οἱ εἰσαγγελεῖς ἀπαιτεῖται ἐκτακτον σθένος, αὐτοθυσία, ἀλλὰ τὰ παραδείγματα ταῦτά εἰσι σπάνια παρ' ἡμῖν ὡς ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν πολιτειακὴν ἡμῶν κατάστασιν. Εἴδομεν ἄλλοτε Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν παρακαλοῦντα Πρόεδρον Πρωτοδικῶν νὰ δώσῃ, παραβαίνων τὸ καθῆκόν του, ἀναστολὴν ἐκτελέσεως εἰς ὀφειλέτην μὴ ἔχοντα νόμιμον εἰς τοῦτο λόγον. Ἐξασφαλίσατε, λέγουν, τοὺς Εἰσαγγελεῖς καθιστῶντες αὐτοὺς ἰσοβίους εἴτε ἡμισοβίους καὶ ἔχετε οὕτως ὅσον ἐξήρτηται ἐξ αὐτῶν ἐξησφαλισμένην τὴν δικαιοσύνην. Βεβαίως ἡ ἰσοβιότης εἴτε καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς διὰ νόμων περιοριζόντων τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ν' ἀπολύῃ τοὺς εἰσαγγελεῖς ἄνευ λόγου, συμβάλλει σπουδαίως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν καλῶν δικαστικῶν χαρακτήρων, ἀλλὰ τὸν κακὸν χαρακτῆρα δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ ἡ ἰσοβιότης οὐδὲ ἡ ἄλλως ἐξασφάλισις ἐν τῇ θέσει: ἀπόδειξις ἡ ἰσοβιότης τῶν δικαστῶν. Οἱ γινώσκοντες τὰ δικαστικὰ πρόσωπα τὰ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἰσοβιότητα εἶναι εἰς θέσιν νὰ κρίνωσι περὶ τούτου· οἱ καλοὶ χαρακτῆρες ἔμειναν καλοί, οἱ δὲ κακοὶ δὲν μετεβλήθησαν ἐπὶ τὸ βέλτιον, εὐτυχῶς ὀλίγοι εἰσεχώρησαν ἐκ τῶν δευτέρων εἰς τὴν ἰσοβιότητα μέχρι τοῦδε καὶ σχετικῶς ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν παρουσιάζει πολλὰ τὰ ἔκτροπα ὅσα αἱ δύο ἄλλαι ἐξουσίαι τοῦ Κράτους. Μετὰ τοὺς εἰσαγγελεῖς ἔρχεται ἡ ἐποπτεία τῶν συμβουλίων τῶν Ἐφετῶν καὶ ἡ ὑπερτάτη πασῶν, ἡ τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης. Καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρώτην, δυστυχῶς ἡ σχετικὴ διάταξις τῆς Ποιν. Δικονομίας δὲν ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦδε ἐνῷ ἐφαρμοζομένη δύναται νὰ διασώσῃ κατὰ πολὺ τὸ γόητρον τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς· οἱ εἰσαγγελεῖς τῶν Ἐφετῶν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι σπουδαῖον μέρος τῆς ἐξουσίας των κεῖται ὑπὸ τὸν πραγματικὸν ἔλεγχον τῶν συμβουλίων τῶν Ἐφετῶν δύνανται ν' ἀντιτάξωσι τοῦτο ὡς προπύργιον κατὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς πολιτικῆς, ἥτις τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν προσώπων

τῶν εἰσαγγελέων τίθησιν εἰς ἥσσονα μοῖραν ἢ τὸ ἴδιον ἑαυτῆς συμφέρον. Ἑκάστοτε Νομάρχαι καὶ ἄλλοι τῆς ἰδιαζούσης δικαιοδοσίας ἀνώτεροι ὑπάλληλοι παραβαίνουσι τὰ καθήκοντά των,—ἀλλ' εἶναι εὔκολον νὰ εὑρεθῇ εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν νὰ καταδιώξῃ αὐτούς, οἵτινές εἰσι τὰ ἄμεσα ὄργανα τῆς ἰσχυούσης πολιτικῆς, τὰ κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς καὶ χάριν αὐτῆς παραβιάζοντα τὸ καθῆκόν των; ἀλλ' ἐὰν τὰ συμβούλια τῶν Ἐφετῶν ἐκτελοῦντα τὸν Νόμον ἀναλάβωσι τὴν ἐποπτείαν τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, οἱ εἰσαγγελεῖς τῶν Ἐφετῶν καὶ αὐτοὶ οἱ πρόεδροι τῶν Ἐφετείων θὰ δυσκολευθῶσι νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὴν λήθην τὰς κατὰ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων καταγγελίας.

Ἀλλ' ἴσως ἐρωτήσῃ τις: καὶ φρονεῖτε ὅτι τὰ συμβούλια τῶν Ἐφετῶν θὰ ἐκπληρώσωσι τὸ καθῆκόν των σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Νόμου; Μολονότι ἡμεῖς φρονοῦμεν ὡς καὶ ἀνωτέρω καὶ ἐπανειλημμένως εἴπομεν ὅτι οὔτε ἡ θέσις τῶν προσώπων οὔτε ἡ ἰσοβιότης τῶν δικαστῶν μεταβάλλουσι τὰ πρόσωπα καὶ ὅτι τὸ πᾶν ἐξήρτηται ἐκ τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστου, ἀλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς ὅτι συγκρατεῖται ὁπωσδήποτε ἡ δικαιοσύνη σχετικῶς πρὸς τὰς ἄλλας ἐξουσίας τοῦ Κράτους, ἀφ' ἑτέρου ὅτι εἰς τὰ συμβούλια τὰ πολυμελῆ καὶ μία γνώμη εὐσυνείδητος ἐπὶ προφανῶν πραγμάτων δύναται νὰ ἐπιβληθῇ, ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἐποπτεία τῶν συμβουλίων τῶν Ἐφετῶν θέλει ὁπωσδήποτε συμβάλει εἰς τὸν σκοπόν. Ἤλθομεν ἤδη εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῶν τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ αὐτῆς τῆς Δικαιοσύνης. Μετατεθεὶς πρό τινος χρόνου ἀνώτερος δικαστικὸς ὑπάλληλος ἀπὸ τῆς πρωτευούσης εἰς ἄλλο Ἐφετεῖον ἐδυσκολεύετο, ὡς συνήθως συμβαίνει, νὰ μεταβῇ, καὶ ἀφοῦ παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις δύο μῆνας μετέβη εἰς τὴν νέαν θέσιν του, ὅπου ἔμεινε τρεῖς μόνον ἡμέρας καὶ λαβὼν ἄδειαν ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Ὑποβαλὼν μισθοδοτικὰς καταστάσεις ἐζήτει νὰ θεωρηθῶσιν ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελέα τῶν Ἐφετῶν, ὅπου μετετέθη, οὐ μόνον διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τὸ μετὰ τὴν μετάβασίν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς δύο μῆνας, καθ' οὓς οὔτε ὑπηρέτησεν οὔτε μετέβη κἂν ὅπως γείνῃ ὡς συνήθως ἡ ἔκθεσις τῆς ἐμφανίσεώς του· ὁ εἰσαγγελεὺς τῶν Ἐφετῶν ἠρνήθη κατ' ἀρχὰς νὰ θεωρήσῃ τὰς καταστάσεις διὰ τὸ δίμηνον τοῦτο χρονικὸν διάστημα, ἀλλὰ τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὰς θεωρήσῃ, καὶ ἀντὶ ἡ ἐφορῶσα ἀρχὴ νὰ προκαλέσῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ τυχὸν βεβαιώσαντος αὐθορμήτως Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν ὅτι ὁ δεῖνα Ἐφέτης ὑπηρέτησε κατὰ τὸ δεῖνα χρονικὸν διάστημα, ἐὰν πράγματι δὲν ὑπηρέτησεν, αὐτὴ λέγομεν ἡ ἐντεταλμένη τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἀρχὴ ἀπήτησεν ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελέα τὴν παράβασιν τοῦ καθήκοντός του.

Ἄλλοτε ἐφωράθη ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος ὅτι ἐξήγαγεν ἐκ τῶν φυλακῶν δεκάδα ὁλόκληρον καταδίκων καταδικασθέντων ἐπὶ κακουργήμασιν—· ἡ πρᾶξις ἐβεβαιώθη διὰ δικαστικῆς ἐκθέσεως, καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ὅστις ὤφειλε νὰ ζητήσῃ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν του, δημοσίᾳ ἐν τῇ Βουλῇ γινομένου περὶ τούτου λόγου, προσεπάθει νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὸν ὅτι δὲν πταίει οὗτος, διότι τοῦτο διέταξεν ἡ ἐπὶ τῶν φυλακῶν ἐπιτροπεία, ἧς ὅμως Πρόεδρος ἦν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος!! Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος χρόνου οὐδὲ ὁ ἁρμόδιος χῶρος ὅπως ἀριθμήσῃ τις παραδείγματα. Ὅτι τὰ ἐπιτεταμμένα τὴν ἐπίβλεψιν τῶν κατωτέρων ἀνώτερα πρόσωπα αὐτὰ ταῦτα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ἐξουσίας των ταύτης ἐγένοντο εἰσηγηταὶ τῆς παραβάσεως τοῦ καθήκοντος ἐκ μέρους τῶν κατωτέρων, ἀρκοῦν τὰ ἀνωτέρω πρὸς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν Νόμων καθιερωμένη ἐποπτεία ἀντὶ ὠφελείας μᾶλλον ζημίας γίνεται πρόξενος ὅπου δὲν ὑπάρχει συναίσθησις καθήκοντος, ὅπου τὸ ἀτομικὸν συμφέρον τίθεται ὑπεράνω τοῦ γενικοῦ.

Πλὴν τῶν φανερῶν τούτων ἐχθρῶν τῆς δικαιοσύνης, κοινωνία διατελοῦσα εἰς μαρασμώδη ἠθικὴν κατάστασιν αὐτὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς ἱστᾶσα παγίδας προσπαθεῖ νὰ παρασύρῃ τὸν λειτουργὸν τῆς Θέμιδος ἀπὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντός του. Δὲν γίνεται δὲ συζήτησις πολιτικοῦ δικαστηρίου ἢ ποινικοῦ, καθ' ἣν νὰ μὴ ἔχῃ εἷς ἢ πλείονες δικασταὶ ἐπιστολὰς οἰκείων καὶ φίλων σχέσιν ἐχούσας μὲ τὴν δικαζομένην ὑπόθεσιν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ἀδικῶν οὗτος εἶναι τολμηρότερος καὶ ἐπιτηδειότερος ἀνευρίσκων πᾶν τυχὸν ὑφιστάμενον τρωτὸν μέρος ἐν τοῖς προσώποις καὶ ἐκμεταλλευόμενος αὐτό. Μόνη ἡ βαθεῖα συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, μόνον ὑπέροχον ἠθικὸν σθένος, μένει ἄθικτος εἰς τοιαύτας προσβολές. Διὸ συμπεραίνοντες ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος δὲν εἶναι ζήτημα νόμων, ἀλλ' εἶναι ζήτημα προσώπων, ὅτι τὴν δικαιοσύνην δὲν συγκρατεῖ ὁ νόμος, ἀλλ' ἡ ἠθικὴ τῆς κοινωνίας ἀνάπλασις· αὕτη δὲ δυσκόλως δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἄνευ θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς.

Εὐθ. Καράκαλος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

(Ἀφιεροῦται τῇ μυροβόλῳ ψυχῇ τοῦ Γεωργ. Παράσχου.)

Α'.

Θεό, σοφία, δύναμι, Σὲ κράζουν νύχτα-μέρα.
Κ' εἶναι τὰ ὡραιότερα ὀνόματα δικά Σου'
Ὅμως μὲ τ' ὀμμορφότερο Σὲ κράζω ἐγὼ «Πατέρα,»
δὲν εἶν' αὐτὸ καλλίτερο, δὲν εἶναι τόνομά Σου;
Πατέρας Σὺ κ' ἐμεῖς παιδιά· λουλούδια τῆς χειρός Σου'
Ὁ Ἄβελ ἦτον τοῦ Ἀδὰμ καὶ ὁ Ἀδὰμ δικός Σου...

Πατέρας ὄχι μὲ τὸ νοῦ καὶ μὲ τὴν πλάσι μόνο,
Ἀλλὰ πατέρας στὴν καρδιά, καὶ πεῖ πολὺ στὸν πόνο
Καὶ στὴν ἀγάπη· ἐπειδὴ ἀγάπη ὅλος εἶσαι·
Κ' ἐμεῖς ἀγάπη εἴμεθα· πατέρας μας καλεῖσαι...
Πόσαις φοραῖς βλέπει Θεὸ κρυμμένον ἡ ματιά μου,
Μέσ' στῆς ψυχῆς μου τὸν βυθό, βαθειὰ μέσ' στὴν καρ-
[διά μου!

Τὴν γέννησί Σου πάσχουνε νὰ 'βροῦν· σκοτεινότερα
Νυχτιᾶς τὴν βλέπουν οἱ μωροί· ἔχεις καὶ Σὺ πατέρα...
Ναί, ἡ ἀγάπη Σ' ἔπλασε, ἀφοῦ ἀγάπη εἶσαι·
Δὲν ἠμπορεῖς τὴν φύσι Σου, τὸ εἶναί Σου ν' ἀρνῆσαι!
Παραλαλῶ· ποιὸς ἠμπορεῖ νἆναι Θεὸς δικός Σου;
Ἂν ἡ ἀγάπη Σ' ἔπλασε, ἐπλάσθης μοναχός Σου...

Τί μύρα ξένα καὶ γλυκὰ ἡ μνήμη Σου ἀφίνει·
Τί ὀμμορφιαὶς ἀγνώριστες τὸ ὄνομά Σου δίνει!
Τὸ λέγει ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ χάρος πρὶν τὸν πάρῃ
Καὶ κάμνει σκαλοπάτι του τοῦ τάφου τὸ λιθάρι,
Παραμερίζ' ὁ θάνατος κ' ἐκεῖνος ἀνεβαίνει,
Καὶ βρίσκει τὸν Παράδεισο καὶ φῶς στὸ φῶς του μπαίνει.

Πόσο γλυκὰ ὅταν θρηνῶ θυμοῦμαι τὸ Θεό μου·
Πῶς γίνεται τὸ δάκρυ μου δροσιὰ στὸ βλέφαρό μου!
Ἡ πίκρα ὅπου μ' ἔρριξε χαρᾶς μοῦ δίνει νίκη
Καὶ χρυσαλίδα γίνεται τῆς λύπης τὸ σκουλίκη.
Πετιέμ' ἀπ' τὸν ὠκεανὸ καὶ βρίσκω στ' ἀκρογιάλι,
Λουλούδια, δέντρα καὶ σκιαῖς κ' ὅσους μ' ἀφῆκαν πάλι!

Καὶ ὅλ' αὐτὰ τὸ χέρι Σου, Πατέρα μου, χαρίζει·
Σ' ἀρνίεται ὁ μωρὸς σοφός, μακρυά του σ' ἐξορίζει,
Γιατ' ἔχει τύφλα στὴν καρδιά· κι' ὅταν δὲν βλέπῃ
[ἐκείνη
Κ' ἡ λάμψις τοῦ προσώπου Σου κι' αὐτὴ ἀκόμη σβύνει!
Καὶ λένε τοὺς τυφλούς, τυφλούς... αὐτοὶ χωρὶς νὰ ἰδοῦνε,
Μὲ τὴν καρδία τους βλέπουνε ἐκείνους π' ἀγαποῦνε.

«Θεὸς» δὲν εἶναι, κράζουνε 'στὴν ἀσεβῆ τους φρένα'
Πῶς! γιατὶ ἔχουν οἱ τυφλοὶ τὰ βλέφαρα κλεισμένα,
Δὲν εἶναι, δὲν ὑπάρχουνε, ἥλιος, πουλιά, λουλούδια;
Πλὴν βλέπουν τὸν τραγουδιστὴν ἐκεῖνοι στὰ τραγούδια,
Βλέπουν τὸ φῶς στὴ ζέστη του κ' εὐφραίνετ' ἡ καρ-
[διά τους,
Βλέπουν καὶ τὰ τριαντάφυλλα· τὰ δείχν' ἡ μυρωδιά
[τους!
Καὶ τὸ Θεὸ ποῦ θαύματα τὸ ἕνα στ' ἄλλο ἀπάνω
Χειροπιαστὰ κηρύττουνε, οἱ δύστυχοι, ἀρνιοῦνται·
Αὐτοὶ δὲν βλέπουνε μὲ φῶς, ὡσὰν τοὺς ἄλλους πλάνι-
Δὲν βλέπουν μὲ τριαντάφυλλα, μὲ ζέσταις δὲν γελιοῦν-
[ται...
Τὸν θέλουν μέσ' στὴ φοῦχτά τους νὰ τόνε ψηλαφῆ-
[σουν
Κι' ἀφοῦ τὸν δοῦν καλά, καλά, Θεὸ νὰ τὸν ἀφήσουν!
. . . . . .

Β'.

Μὲ τὴ ψυχὴ στὰ χείλη μου αἰώνια Σὲ κράζω·
Μακρυά Σου, ὅπου κι' ἂν σταθῶ καὶ βρίσκομαι στι-
[νάζω
Καὶ ὅταν σκύφτω καὶ φιλῶ ἀκόμη τὰ παιδιά μου,
'Εσένα' ἀνήσυχα ζητεῖ καὶ τότε ἡ καρδιά μου.
Καθὼς ζητεῖ δρόμο νὰ βρῇ καὶ τοῦ τυφλοῦ τὸ βῆμα
Ἀκτῖνα ἡ τρανταφυλλιὰ καὶ τὸ καράβι κῦμα...

Ναί· ὅπου εἶμαι καὶ βρεθῶ παντοῦ Θεὸ φουχτόνω·
'Εσένα καὶ εἰς τὴ χαρά, ἐσένα καὶ στὸν πόνο·
Μὲ ἀνοιγμένη τὴ ματιά, μὲ τὴ ματιὰ κλεισμένη
Καὶ στ' ὄνειρο ποῦ ἡ ψυχὴ μέσ' στὸ κορμὶ δὲν μένει
Κι' ὅταν ὁ φθόνος μὲ κτυπᾷ καὶ τ' ἄδικο μὲ δέρνει
Παντοῦ Σ' εὑρίσκω· ἡ καρδιὰ ποῦ μοῦδωσες Σὲ φέρ-
[νει!
Χωρὶς 'Εσένα τίποτα κι' ὅλα μαζῆ Σου μόνο·
Μακρυά Σου θὰ ἐπέταγα τύχη, χαρὰ καὶ χρόνο,
'Αθάνατη νεότητα κι' 'Ομηρικὸ στεφάνι·
Μόνο-συχώρεσε, Θεέ,-ἑνὸς παιδιοῦ Σου πλάνη,
Ἂν μοῦλεγαν· «ἢ τὸ Θεό, ἢ στὴν 'Ελλάδα μνῆμα,»
Δὲν ξέρω ποῦ θὰ πήγαινε τὸ δίγνωμό μου βῆμα...

Τί λέγω, τί; ἄ, βλάσφημη ἀγάπη δὲν μ' ἀφίνει·
Ὅταν 'Εσένα ἀγαπῶ, δὲν ἀγαπῶ κ' 'Εκείνη;
Κοντά Σου πάλι θὰ τὴν βρῶ μὲ τὴν παλιά της χάρι
Στοῦ 'Αχιλλέα τὴ μορφή, στὸ μάτι τοῦ Κανάρη.
Πότε, Θεέ μου, θὰ χαρῇ 'Εσένα ἡ καρδιά μου;
Πλὴν τάχις μέσ' 'σὸν τάφο μου κρυμμένα τὰ φτερά μου

(Ἀκολουθεῖ) **Ἀχ. Παράσχος.**

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΑ

(συνέχ. ἴδε προηγ. φύλλον)

ΜΕΡΟΣ Β'.

Ὑπάρχει τῷ ὄντι ἐν τῷ *Εὐαγγελίῳ ἡ ἀλήθεια*. Αὕτη δὲ ἡ οὕτως ἐκδηλουμένη συμφωνεῖ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου;

Τοῦ λόγου ὑποκειμένου περὶ ἀληθείας, ἀνάγκη πρῶτον νὰ μάθωμεν τί εἶνε ἀλήθεια, καὶ εἰ δυνατὸν νὰ ἐξετάσωμεν ἂν αὕτη ἐνυπάρχει ἐν τῷ *Εὐαγγελίῳ*. Πρέπει ν' ἀρνηθῇ τις ἑαυτὸν ὅπως δεχθῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ τυχαῖον σύμπλεγμα ἰνῶν, νεύρων, ὀστῶν, σαρκῶν καὶ αἵματος, ὑπερ παράγει καὶ ποιεῖ αὐτοκίνητον τὸ Ὄν τοῦτο. Ἐὰν μὴ τυφλώττῃ, ἂν ὑγιῶς σκέπτηται, ἂν δέχηται ὅτι εἶνε ἄνθρωπος καὶ οὐχὶ λίθος ἢ ζῶον, ὀφείλει ἀναμφιλέκτως νὰ ἴδῃ ὅτι πλὴν τῶν σωματικῶν λειτουργιῶν, ὑπάρχουσιν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐνέργειαι μὴ προϊοῦσαι ἐκ τῆς ἀδρανοῦς καὶ ἀναισθήτου ὕλης, ὅτι δὲν εἶνε τυχαῖόν τι σύμπλεγμα, οὐδ' ἁπλῶς ὂν ἐστερημένον παντὸς ἀνωτέρου τῆς ὕλης στοιχείου, ἀλλ' ὅτι εὑρίσκει ἐν ἑαυτῷ δύναμέν τινα λογικὴν ἐπιζητοῦσαν ἀεννάως τὸν λόγον παντὸς τοῦ περὶ αὐτὴν καὶ ὑπεράνω αὐτῆς δύναμιν λέγομεν τοιαύτην, ἥτις δεχομένη τὰς ἔξωθεν ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ σώματος διὰ τῶν αἰσθητηρίων σχηματίζει ἐννοίας ἁπλᾶς, ἐκ δὲ τούτων ἐννοίας καθόλου, κρίνει καὶ εὑρίσκει τὰς διαφόρους τῶν ἐννοιῶν ἀναφοράς, σκέπτεται καὶ διὰ τῶν διαφόρων κρίσεων ἀποτελεῖ ποικίλους συλλογισμούς, δύναμιν, ἥτις ζητοῦσα τὸν λόγον, ὡς εἴρηται, πάντων τῶν ὄντων διήκει διὰ τοῦ νοὸς εἰς τὸν ἔσχατον λόγον καὶ εὑρίσκει μετὰ πλήρους εὐχαριστήσεως αὐτόν. Τοῦτο δὲ συμβαίνει οὐχὶ ὡρισμένοις ἀτόμοις, ἢ ἐν ὡρισμένοις τόποις καὶ χρόνοις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς οὖσι τοῖς τὴν καθόλου ἀνθρωπότητα ἀποτελοῦσι, πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Ἕκαστον ἄτομον γινώσκει ὅτι ὑπάρχει, οὐδεμία περὶ τούτου ἀμφιβολία· καὶ οὐ μόνον γινώσκει τοῦτο, ἀλλ' ἅμα ὅτι ὑπάρχον κέκτηται τὴν ῥηθεῖσαν λογικὴν δύναμιν μετὰ τῶν ἑαυτῆς ἐνεργειῶν. Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος. Ὄν, δηλονότι, ζῶν, αὐτοκίνητον καὶ λογικόν. Ὁ δὲ τῆς λογικότητος χαρακτὴρ ἐλλείπει πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς λοιποῖς οὖσι. Καὶ τοῦτο δὲν ἔχει ἀνάγκην μαρτυρίας· ἁπλῆ ἔρευνα καὶ ὑψηλὴ παρατήρησις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν, διότι συνᾴδει πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν, καὶ ἕκαστος ἔχει τι ἐν ἑαυτῷ ἀποδεικνύον τὰς ἑαυτοῦ σκέψεις.

Τοιαύτης οὔσης τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐρωτῶμεν τί εἶνε ἀλήθεια; Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ δράμωμεν τῇ σελήνῃ ἢ τοῖς πλανήταις ὅπως διδαχθῶμεν τὸ ζητούμενον. Στρεφόμενοι ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, μετὰ τὴν προταχθεῖσαν ἀνάλυσιν εὑρίσκομεν τὸν ἑξῆς ὁρισμόν· «Ἀλήθεια εἶνε ἡ πιστὴ καὶ ἀπαραμόρφωτος ἐν τῷ πνεύματι παράστασις τῶν πραγμάτων, δηλ. παντὸς ἀντικειμένου τῆς ἡμετέρας νοήσεως» (ὅρα λογικὴν ἀνέκδοτον τοῦ ἀειδίμου Φιλίππου Ἰωάννου). Ἡ ἀλήθεια ἑπομένως, κατὰ τὸν δοθέντα ὁρισμόν, εἶνε μία, καὶ παριστᾷ πιστῶς καὶ ἀπαραμορφώτως ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι τὰ ἀντικείμενα τῆς ἡμετέρας νοήσεως. Ἐπειδὴ δὲ διάφορον ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα διαιρεῖται εἰς ἀλήθειαν *λογικὴν ἢ κατ' εἶδος, καὶ πραγματικὴν ἢ καθ' ὕλην. Λογικὴ ἢ κατ' εἶδος ἀλήθεια* λέγεται ἡ συμφωνία πάσης γνώσεως ἡμῶν ἢ κρίσεως, ὡς προϊόντος διανοητικῆς ἡμῶν ἐνεργείας, πρὸς αὐτοὺς τοὺς νόμους τῆς ἡμετέρας διανοίας· *πραγματικὴ δὲ ἢ καθ' ὕλην*, ἡ συμφωνία πάσης ἡμῶν παραστάσεως ἢ ἐννοίας ἢ κρίσεως πρὸς τὰ ἀνεξαρτήτως ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχοντα πράγματα εἴτε ὑλικά, εἴτε νοητά, εἴτε ἀφῃρημένα.

Ἀλλ' ἵνα πεισθῶμεν ὅτι ὄντως ὑπάρχει *ἀλήθεια* δέον νὰ ἔχωμέν τι μέτρον πρὸς αὐτήν, γνώμονά τινα, κριτήριόν τι. Καὶ ἀληθῶς ἂν ἔλειπεν ἐν ἡμῖν τὸ κριτήριον τοῦτο τῆς ἀληθείας, μάτην θὰ ἐζητοῦμεν ταύτην· καὶ τοιοῦτον εἶνε α') ἡ ἐν ἡμῖν κρίνουσα ψυχικὴ δύναμις, ἢ τὸ λογικόν, β'.) ἡ ἀναγκαιότης τῆς κρίσεως, οὕτως ὥστε τὸ ἀντίθετον εἶνε ἀδύνατον. Κατὰ ταῦτα ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε πίθηκος, διότι ὁ μὲν εἶνε λογικός, ὁ δὲ ζῶον ἄλογον. Ὁ ἄνθρωπος κέκτηται τοσαῦτα προσόντα αἴροντα αὐτὸν ἀπείρως ὑπεράνω τοῦ πιθήκου· ὥστε ὁ διατεινόμενος τὸ ἐναντίον θὰ ὑπελαμβάνετο ἀλογώτερος καὶ τοῦ πιθήκου. Καὶ ὅμως σήμερον δυστυχῶς ὑπάρχει μικρά τις φάλαγξ πιθηκοφρόνων, καὶ ἐνῷ οἱ πτωχοὶ πίθηκοι μένουσιν ἥσυχοι καὶ ἀτάραχοι ἐν τοῖς δέσεσι τῆς Γουϊάνης καὶ Σενεγαμβίας, οὐδὲν ὑποπτεύοντες περὶ τῆς ἑαυτῶν ἀξίας, ἐκ τοὐναντίου πολλοὶ τῶν σοφῶν καὶ πεφωτισμένων ἀπογόνων τῶν πιθήκων, κατὰ συγκυρίαν δὲ ἀνθρωπομόρφων ὄντων, διεκδικοῦσι τὰ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας παραμεληθέντα δίκαια τῶν ἑαυτῶν προγόνων,—στηριζόμενοι ποῦ; Ἐπὶ τοῦ *λόγου* καὶ αὐτοί! Καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ὑγιοῦς λόγου ζητοῦσι νὰ πείσωσι τοὺς ἀνθρώπους ὅτι δὲν εἶνε ἄνθρωποι, ἀλλὰ πίθηκοι ἐξανθρωπισθέντες! Παράδοξος ἀπαίτησις τῶν ἀλόγων νὰ προσπαθῶσι διὰ τοῦ λόγου ν' ἀνατρέψωσι τὴν ἀλήθειαν! Ἀγαθοὶ πιθηκόφιλοι, διατί ἐνῷ ἀναιρεῖτε πᾶσαν εὐγενεστέραν τῆς ὕλης δύναμιν ὑπάρχουσαν ἐν ὑμῖν αὐτοῖς, ζητεῖτε οὐδὲν ἧττον διὰ λόγου καὶ τῶν ἐκ τοῦ λόγου ἐπιχειρημάτων νὰ δείξητε τὸν ὑμέτερον ἰσχυρισμόν; Ἵνα τί δὲ ἀποτυγχάνοντες τοῦ σκοποῦ λυπεῖσθε τόσον, ἀφοῦ τί ἐστε ἀγνοεῖτε, καὶ τί ἔσεσθε μετὰ τὴν τῆς ὕλης ἀποσύνθεσιν οὐ γινώσκετε; Τί θορυβεῖσθε ἐπὶ ταῖς ἀνεπαρκέσιν ὑμῶν ἀποδείξεσιν; Μὴ ταράττεσθε ποσῶς· ἡ ἐπιστήμη εἶνε φῶς διαφωτίζον πάσας τὰς τοῦ νοῦ ἀπορίας· ὁ μετὰ λόγου καὶ ἐν ὑγιεῖ ἐπιστημονικῇ ἐρεύνῃ σπεύδων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἀπορίων τούτων οὐ προσκόπτει ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἑαυτοῦ σκέψεων, ἀλλὰ προβαίνων ἄχρις οὗ ὁ λόγος δύναται νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν συναντᾷ τῇ ἀληθείᾳ τῇ ἀπαραμορφώτως παριστώσῃ τῷ πνεύματι τὰ ἀντικείμενα τῆς ἡμετέρας νοήσεως· παραλαμβάνων δὲ σὺν τῷ λόγῳ καὶ τὸ χριστια-

νικὸν φῶς, ἀνευρίσκει μετ' ἀφάτου θυμηδίας τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἀποκαλυφθεῖσαν ἀλήθειαν τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περιεχομένην, πρὸς ἣν καὶ ἤδη βαίνομεν.

Κατὰ τὰ προεκτεθέντα δυνάμει τοῦ ἐν ἡμῖν ὑπάρχοντος λόγου, ἢ λογικῆς οὐσίας, τῆς ψυχῆς, ἀγόμεθα εἰς ἔυρεσιν τῆς ἀληθείας, προσεπιμαρτυρουμένης ὑπὸ τοῦ ἐπίσης ἐν ἡμῖν ὄντος κριτηρίου. Ὁ λόγος τῇ ἐπιβεβαιώσει τῆς συνειδήσεως λέγει ἡμῖν, ὅτι οὐδόλως πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἡμεῖς ἐσμεν οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ παραγωγεῖς τῶν πέριξ ἡμῶν ὄντων ἐπιγείων τε καὶ ἐπουρανίων σωμάτων· ὅτι οὐδ' ἡμῶν αὐτῶν ἐσμεν οἱ αἴτιοι, ἀλλ' ὅτι ἡμᾶς τε καὶ τὸ σύμπαν ἐποίησε τὸ ὑπέρτατον ἐκεῖνο Ὄν, ὁ ἔσχατος λόγος τῶν Ὄντων, ὁ Θεός, ὃν ἐπιζητεῖ ἀείποτε τὸ τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα. Ἂν εὑρέθησαν ἄνθρωποι καὶ λαοί, οἵτινες ἐν τῇ πεπλανημένῃ αὐτῶν φαντασίᾳ, ἐλάτρευσαν ὡς Θεῷ τοῖς ἀψύχοις οὖσιν, ἤ τισι τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἢ ζώων, τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν καὶ φανερὰν ἀπόδειξιν τῆς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπισκοτίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ἧς ἕνεκεν ἡ ἀτυχὴς ἀνθρωπότης κατὰ μέγα μέρος καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας κατεβυθίσθη εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας καὶ ἐλάτρευσε τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Ὅ,τι ἔπαθον οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ἐν τῇ παχυλῇ αὐτῶν ἀγνωσίᾳ, τοῦτ' αὐτὸ πάσχουσι καὶ οἱ πιθηκολάτραι τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς διὰ τοῦ φωτὸς δῆθεν τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἡ ἐκ τοῦ ἐκτροχιασμοῦ τῆς ἁμαρτίας προκύπτουσα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἅτε φύσει θρησκευτικός, ἐπιθυμεῖ νὰ θέσῃ ὑπεράνω ἑαυτοῦ τὸν Δημιουργόν, εἰς ὃν ὀφείλει νὰ προσφέρῃ λατρείαν· ἀδιάφορον δὲ ἂν ἠστόχησαν περὶ τὴν ἐκλογήν, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς Δημιουργοῦ ἐλάτρευσαν τῷ κορκοδείλῳ, τοῖς ποταμοῖς, τοῖς ὠκεανοῖς καὶ ἀστράσιν, ἢ τέλος τῷ πιθήκῳ, ὥσπερ οἱ νεώτεροι ὑλισταί. Οὐδὲν ἧττον ἡ βάσις τῆς ἀληθείας ἔγκειται ἐν τῷ κριτηρίῳ αὐτῆς τῷ ὑπάρχοντι ἐν τῇ συνειδήσει. Ἄρα ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας εἶνε ὅτι ὑπάρχει Θεὸς ὑπέρτατος, Κύριος καὶ Δημιουργὸς τοῦ παντός. Ἀλλ' εἰς τοῦτο δὲν ἀντιλέγουσιν οἱ Ὑλισταί, δέχονται καὶ οὗτοι Θεὸν ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνεξαρτήτου τῆς συνειδήσεως μαρτυρίας, σὺν ταύτῃ ὅμως τῇ διαφορᾷ ὅτι ἐνῷ ὁ ὑγιὴς λόγος ὡς Θεὸν ἀναγνωρίζει Ὄν παντέλειον, πνευματικὸν καὶ προσωπικὸν εἰς οὐδεμίαν ὑποκείμενον παραλλαγὴν ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα, ἄρα Ὄν αἰώνιον· ἐκ τούναντίου οἱ ὑλισταὶ τὴν αἰωνιότητα, ἣν ἀρνοῦνται εἰς τὸν Θεόν, ὑποχρεοῦνται ν' ἀποδώσωσι τῇ ὕλῃ. Ἑπομένως μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὸν Θεὸν ἀΐδιον, ἐννοοῦσιν ὡς τοιοῦτον τὸν κόσμον, καὶ ἀντὶ πνευματικοῦ Θεοῦ, δίδουσιν Ὑλικόν· ἀποφεύγοντες δὲ τὸ ἀκατάληπτον πίπτουσιν εἰς τὸ ἀκατανόητον (Ὅρα φιλοσ. Μελέτας Ν. Αὐγούστου Τομ. Α σελ. 44 μετάφρ. Π. Βράϊλα). Ὥστε ἰδοὺ ἡ τῷ βάθει τῆς ψυχῆς ἐνυπάρχουσα ἔμφυτος ἰδέα τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ ἀναντίρρητος καὶ ἀπαρμόρφωτος ἀλήθεια, ὑπάρχει Θεὸς ὑπουργὸς τοῦ παντός, Πνεῦμα παντέλειον καὶ προσωπικόν. Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶνε ἡ ὄντως ἀλήθεια, καθόσον ὡς ἀναγκαία δεσπόζει πάντος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ.

Ἔχομεν λοιπὸν ἐν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀκαταμάχητον βάσιν τῆς ἀληθείας ὅτι ὑπάρχει Θεός· ἂν δὲ ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἑνιαχοῦ καὶ ἐν τοῖς προχριστιανικοῖς χρόνοις ἐστρεβλώθη, οὐδὲν ἧττον καὶ ἡ στρέβλωσις αὕτη μαρτυρεῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς. Μὴ ἡ δύναμις τοῦ λόγου· οὗτος ἵνα ἀποδεχθῇ ὡς ὀρθὸν ἀπαιτεῖ πειστήρια μέσα. Καὶ ὅμως ἀληθεύει ὅτι ὑπῆρξαν ἐποχαὶ καὶ λαοί, οἵτινες ἀπέδοσαν τιμὰς θεότητος εἰς τεμάχιον μαρμάρου ἀποτμηθέντος ἐκ τοῦ βράχου, εἰς ὃ ἡ χεὶρ τοῦ καλλιτέχνου ἐφιλοτέχνησε μορφήν τινα. Ἐνώπιον τοῦ ἀγάλματος τούτου ἢ ξοάνου ὤρθησαν λαοὶ βαθυτάτην λατρείαν προσευνούντες. Ἀλλὰ δύναται ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας πλάνη νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ὑπάρχουσαν ἀλήθειαν; Ὄχι δαμῶς. Τοῦτο ἀριδηλότατα ἀποδεικνύει αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐν αὐτῷ τί βλέπομεν; Ἀθάμαντόν τι βρέφος ἐτέχθη πρὸ δεκαεννέα αἰώνων ἐν πολυχυΐᾳ τῆς Παλαιστίνης καὶ ἐν σπηλαίῳ τῆς Βηθλεέμ. Πλὴν ἡ γέννησις τοῦ τέως ἀσημάντου τούτου βρέφους γίνεται ἀφορμὴ ἐκτακτα σημεῖα, περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀξίας τῶν ὁποίων ἐγγυῶνται ἡμῖν οἱ συγγραφεῖς τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, ὧν τὸ κῦρος μενεῖ ἀδιάσειστον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καίτοι λυσσώδεις καὶ ἄπειροι προσβολαί, ὡς ἐπὶ βράχου, ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων κατηνέχθησαν. Συνταράσσει δ' εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἄρχοντας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Τὸ βρέφος τοῦτο φέρει ἐν ἑαυτῷ πάντας τοὺς χαρακτῆρας τοὺς ὑποδηλωθέντας ὑπὸ τῶν κατὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἀπ' αὐτοῦ ἀκμασάντων διαφόρων προφητῶν τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐν τούτοις τὸ παιδίον τοῦτο πενιχρότητι τεχθὲν διήρχετο τὸν βίον ἐν ἀδοξίᾳ καὶ ἀσημότητι. Τίς δὲ ἠδύνατο νὰ προμαντεύσῃ ὅτι τὸ βρέφος τοῦτο τὸ ἀσήμαντον ἔμελλε νὰ διασείσῃ ἄρδην τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ ἐκ θεμελίων τὴν πλάνην ἐπανάγουσαν τὴν πεπλανημένην ἀνθρωπότητα εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἀφ' ἧς ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας ἐξετροχιάσθη, καὶ διὰ θαυμαστοῦ ὄντως καὶ ἐκπληκτικοῦ τρόπου σῶσαν αὐτήν, τῷ ἰδίῳ αἵματι; Οὐδεὶς βεβαίως· πλὴν ἡ τεκοῦσα αὐτὸ Παρθένος, ὅτε περὶ τὸ δωδέκατον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος ἀνέβησαν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς καὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἦλθον εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, τότε ἀκούσασα τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τῷ γενομένῳ παραπόνῳ· «Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ἤδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;» ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ Παρθένος, διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.» (Λουκ. β'. 41-52).

Παρελθόντος τοῦ νηπιακοῦ καὶ νεανικοῦ χρόνου, ἅμα συμπληρώσας τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ὁ τέως ἀσήμαντος καὶ ἀφανὴς παῖς Ἰησοῦς ὁ Χριστός, φθὰς εἰς μέτρον ἡλικίας καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον, δείκνυσι πλέον φανερὰ τοῖς ἀνθρώποις ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ πρὸ τοσούτων αἰώνων ἀναμενόμενος Σωτήρ, ὁ Μεσσίας, ὁ λυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ νομίζετε ὅτι ἅμα ἔδειξε τοῖς ἀνθρώποις τὴν θείαν αὐτοῦ ἀποστολὴν ἐπείσθησαν οὗτοι ὅπως ὑπακούσωσι τῇ ἐκείνου διδασκαλίᾳ; Οὐχί. Ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ Μεσσιακοῦ αὐτοῦ ἔργου ἤρξατο παραυτίκα ζωηρὰ ἀντίδρασις τῆς ἐν τῷ σκότει καθευδούσης ἀνθρωποτήτος, ὀλιγίστους δὲ εἵλκυσεν εἰς ἑαυτόν· καὶ ἐνῷ οἱ ἀκροώμενοι τῆς θείας αὐτοῦ διδασκαλίας ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο, μετ' ὀλίγον αὐτοὶ οὗτοι ἐν χλεύῃ καὶ ἀτιμίᾳ, ἡγουμένου ἑνὸς τῶν εὐαρίθμων αὐτοῦ ὀπαδῶν, ἔσυραν καὶ ἀνήρτησαν ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ! Τί δὲ ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους; «Πάτερ, ἔλεγεν, αὕτη ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν..... Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς... Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς.» (Ἰωάν. ιζ'. 1-11). — «Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον» — (αὐτόθι 18) — «Ἵνα πάντες ἓν ὦσιν καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.» (αὐτόθι 21.) — Ὁ ἄδοξος λοιπὸν καὶ ἀσήμαντος ἐκεῖνος ἀποκαλύπτει ἤδη ἐκπεφασμένως τὴν ἑαυτοῦ φύσιν καὶ ἀποστολὴν λέγων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἡ φύσις αὐτοῦ εἶνε θεία, εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποτελεῖ ἑνότητα μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, ἀλλὰ σὺν τοῖς δυσὶ τούτοις ἐνυπάρχει καὶ τρίτον πρόσωπον, ὅπερ μετὰ τῶν δύο τούτων ἀπαρτίζει τὴν πληρεστάτην τῆς Θεότητος ἑνότητα· τὸ πρόσωπον τοῦτο εἶνε τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας κοινὰ ἔχον τὰ προσόντα τοῖς λοιποῖς· εἶνε ὁ Παράκλητος, ὃν ὑπέσχετο ὁ Ἰησοῦς νὰ πέμψῃ τοῖς μαθηταῖς ἀπερχόμενος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα. «Ἀλλ' ἐγὼ τὴν Ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς». (αὐτόθι ιστ'. 8). Ὁ Παράκλητος οὗτος, ἢ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας τοῦτο ἔχει ἴδιον ὅτι ἐκπορεύεται παρὰ τοῦ Πατρός, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ὁμότιμος καὶ σύνθρονος αὐτῷ Υἱὸς λέγων· «Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγώ, πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ». (ιέ. 26).

Τοιαύτας ἐκφράσεις προϊούσας ἐκ τοῦ θείου στόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὑρίσκομεν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἐξ ὧν σαφῶς προκύπτει ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε εἷς, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἀπαρτίζεται προσώπων ἰσοτίμων· τοῦ Πατρός, τῆς ἀρχικῆς πηγῆς τῆς Θεότητος, τοῦ Υἱοῦ προαιωνίως καὶ ἀκαταλήπτως γεννηθέντος, καὶ τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀληθείας, τοῦ ἐπίσης προαιωνίως παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευομένου. Ταῦτα δὲ εἶνε, κατὰ τοὺς θεολογοῦντας, τὰ προσωπικὰ ἰδιώματα, δι' ὧν μόνον διακρίνονται ἀλλήλων, Πατρός, δηλονότι, ἀνάρχου, Υἱοῦ γεννητοῦ καὶ Πνεύματος ἐκπορευτοῦ. Ἀλλὰ Θεὸν προσωπικὸν καὶ Πνεῦμα τέλειον ἀναγνωρίζει καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου λογικὴ ψυχή. Ἄρα ὡς πρὸς τὴν ἑνότητα τοῦ Θεοῦ οὐδεμία ἀντίφασις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς δεχομένης Θεὸν ὑπέρτατον τῶν Ὄντων Ποιητήν, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκοντος ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε εἷς καὶ Πνευματικός, κατὰ τὸ «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰωάν. δ'. 24)· ἑπομένως τὸ Εὐαγγέλιον περιέχει ἀναγεγραμμένην τὴν θεμελιωδεστάτην ἀλήθειαν, ἧς τὸ κριτήριον ἔγκειται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἑνότητος τὸ Εὐαγγέλιον διδάσκει καὶ τὸ τρισσὸν τῶν προσώπων, Ἴδωμεν νῦν ἡ Τριὰς αὕτη εἶνε παραδεκτὴ ὑπὸ τοῦ λόγου, ἢ ἀντιφάσκει πρὸς τοῦτον;

(Ἀκολουθεῖ.)

Ζήσιμος Γ. Τυπάλδος.
Καθηγητής.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΤΙΚΟΣ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ οὐδέποτε ὑπῆρξε θρησκεία μὴ οὖσα ἅμα καὶ Ἐκκλησία. Κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἐκκλησία, τ.ἔ. ἡ ὀργανικὴ σύνταξις τῆς θρησκείας, ἦτο τρόπον τινὰ αὐτὴ ἡ σύνταξις τῆς πολιτείας ἕνεκα τῆς γενῆς ἑνώσεως ἀμφοτέρων. Ἐν δὲ τῷ χριστιανισμῷ τὴν Ἐκκλησίαν ἐθεμελίωσεν αὐτὸς ὁ Χριστός. Τί ἕτερον εἶνε τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα καὶ οἱ Ἀπόστολοι, οὓς καλέ

σας ὁ Κύριος ἀπέστειλε κηρύττειν, καὶ ἐφ' ὧν ᾠκοδόμησε τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἧς προεῖπε τὴν ἀνάπτυξιν μετὰ θαυμασίας ἀκριβείας; Ἐτέρωθεν τί ἐστιν Ἐκκλησία; Ἡ κοινότης τῶν πιστῶν ἡνωμένων ἐν τῇ αὐτῇ θρησκευτικῇ ἀρχῇ, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ὅπερ ἐν αὐτοῖς ζῇ καὶ πραγματοῦται. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶνε ἡ θρησκεία· ὥστε θρησκεία ἄνευ Ἐκκλησίας σημαίνει θρησκείαν ἄνευ θρησκείας! Καὶ ἂν ἡ θρησκεία ὑπάρχει διὰ τὸ ἄτομον, ὑπάρχει μόνον καθ' ὅσον τοῦτο εἶνε μέλος κοινωνίας, ὑφιστάμενης οὐχὶ πλέον ὡς οἰκογενείας, ἢ πολιτείας, ἀλλ' ὡς κοινότητος τῶν πιστῶν. Ἂν δὲ ὑπάρχῃ θρησκεία, ἥτις, ὡς λέγουσιν, εἶνε μόνον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου σχέσις, καθ' ἣν οὗτος δύναται νὰ νοῇ περὶ τοῦ Θεοῦ ὅ,τι ἂν θέλῃ καὶ οὐδενὶ εἰμὴ τῷ Θεῷ ὀφείλει δοῦναι λόγον τῶν νοημάτων του, ἡ θρησκεία αὕτη εἶνε τοῦ ἀγρίου καὶ κτηνώδους ἐγώ, ὅπερ πλάττον θρησκείαν συνάδουσαν πρὸς τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τοὺς εὐτελεῖς σκοπούς του, ἀντὶ νὰ ἀπαρνῆται ταῦτα καὶ ἑαυτόν, βιάζει τὴν ἀλήθειαν νὰ κάμπτηται εἰς τὰς ἀφρόνους γνώμας του, νὰ διαστρέφηται εἰς ἄφρονα καὶ μωρὰν δοξασίαν. Ἐὰν τοιαύτη διδασκαλία ἐπεκράτει ἐν ταῖς χριστιανικαῖς κοινωνίαις, αὗται θὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν προτέραν ἀγρίαν κατάστασιν, εἰς τὴν θρησκείαν τῆς Μαγείας, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Φετίχη! Οὕτω δὲ ἐξευτελιζομένου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τοῦ θείου παραστάσεως, τί γίνεται ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία; Ἡ θρησκεία συνδέουσα τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Θεόν, συνδέει αὐτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὸ πνεῦμα κατέρχεται ἐπ' αὐτοὺς ὡς ὄντα κοινωνικά, ἑπομένως, καθάπερ πολιτικῶς ἐλεύθερος δὲν εἶμαι, ζῶν ἐν τῇ ἀπομονώσει, ἀλλ' ἐν κοινότητι συμφερόντων, ἀναγκῶν, δικαίων καὶ καθηκόντων πρὸς τοὺς ὁμοίους μου, οὕτω θρησκευτικῶς ἐλεύθερος δὲν εἶμαι πλάττων ἰδίαν θεότητα καὶ λατρεύων αὐτὴν ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς συνειδήσεώς μου, ἀλλὰ λατρεύων τὴν ἀλήθειαν, τὸν Θεόν, ὡς κοινὸν λατρείας ἀντικείμενον καὶ ζῶν ἐν κοινότητι πίστεως καὶ θρησκευτικοῦ βίου πρὸς τοὺς ὁμοίους μου λογικοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτό ἐστιν ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία.

Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία, ὡς πᾶσα ἄλλη κοινωνία, ἀπαιτεῖ σύνταξιν καὶ διδασκαλίαν. Ὅσῳ δὲ μᾶλλον εἶνε ἰσχυρὰ ἡ ὀργάνωσις καὶ ὑψηλὴ καὶ θερμὴ ἡ διδασκαλία, τόσῳ μᾶλλον αὕτη ἀποτελεῖ αὐτὴν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὅλης κοινωνίας. Ἐκ τούτου ἡ ἀναγκαιότης ἀνδρῶν εἰδικῶν πρὸς φωτισμὸν καὶ διδασκαλίαν. Διδάσκειν εἶνε ἡ ὑψίζη ἀποστολὴ τοῦ ἱερατείου. Κηρύξατε, διδάξατε, μαθητεύσατε, ἔλεγεν ὁ Χριστός. Ἀλλὰ τί τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας ταύτης; Ἀληθεύει ὅτι ἡ θρησκεία δέον νὰ περιορίζηται εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ νὰ ἀποκλείῃ δόγματα καὶ μυστήρια;

Ἀκολουθοῦντες τὴν συνήθη μέθοδον ἡμῶν, ἐρωτῶμεν πρῶτον τὴν ἱστορίαν,—αὕτη δὲ μαρτυρεῖ ὅτι οὐδεμία ποτὲ θρησκεία περιωρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς, ἀλλ' ὅτι πᾶσαι εἶχον τὰ δόγματα καὶ τὴν θεολογίαν των, δι' ὧν ἀκριβῶς διακρίνονται ἀλλήλων. Καὶ ὅμως οἱ μονομερῶς ἐξετάζοντες τόσον πολύπλοκα ζητήματα, οἷα τὰ τοῦ Ἀληθοῦς, ἐξανίστανται κατὰ παντὸς δογματικοῦ καὶ θεολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς θρησκείας, κατὰ παντὸς κύρους καὶ ὑπουργήματος ἐντεταλμένου νὰ διδάσκῃ καὶ διευθύνῃ τὴν συνείδησιν εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας. Κατ' αὐτοὺς ἡ θρησκεία ἔπρεπε νὰ περιορίζηται εἰς τὴν ἀόριστον πίστιν ὑπερτάτου ὄντος καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἠθικῆς. Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ πρᾶξις, ἡ ἀγαθότης τῆς διαθέσεως, τῆς γνώμης, εἶνε γεγονὸς ἐσωτερικόν, ἀπόκρυφον, ἴδιον τοῦ ἀτομικοῦ ἐγώ, καὶ μηδαμῶς δυνάμενον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν θρησκευτικὴν πρᾶξιν, ἥτις εἶνε πρᾶξις τῆς συνειδήσεως τῆς κοινότητος πολλῷ βαθυτέρα ἅμα καὶ ὑψηλοτέρα τῆς ἠθικῆς. Ἡ θρησκεία, ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, εἶνε φαινόμενον κοινωνικόν, ὅπερ ἀνάγκη καὶ ἐξωτερικῶς νὰ ἐκδηλῶται. Παρὰ τὸ ἐσωτερικὸν αἴσθημα τοῦ θείου, ἀπαιτεῖται ἡ προσευχή, ἡ θυσία, ἐν ᾗ ἐκεῖνο ἐξωτερικεύεται, ἀλλ' ἀμφότερα ἀληθῶς πραγματοῦνται μόνον συγχωνευόμενα ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ λατρείᾳ τῆς κοινότητος. Προϋποτίθεται ἡ κοινὴ πᾶσι παράστασις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εἰς αὐτὸν πίστις, ταύτης δὲ ἐξωτερίκευσις εἶνε ἡ λατρεία. Ἀδύνατον ἄρα νὰ νοηθῇ θρησκεία ἄνευ δογμάτων καὶ θεολογίας καὶ ἄνευ ὀργανώσεως ἡ Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνα μὲν συνιστῶσι τὴν ἀλήθειαν, τὸ πνεῦμα, ἐν ᾧ οἱ πιστοὶ συνέρχονται καὶ συνενοῦνται, ἡ δὲ Ἐκκλησία εἶνε τὸ ὄργανον τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς λατρείας.

Τοὺς κηρύττοντας ὅτι ἡ θρησκεία πρέπει νὰ διδάσκῃ μόνον τὴν ἠθικήν, ἐρωτῶμεν: ποίαν ἠθικήν, ἀφοῦ πολλοὶ ὑπῆρξαν ἠθικολόγοι; Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ ἀπαντήσωσι, τὴν τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ἀπασῶν τὴν τελειοτάτην. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς πλὴν ταύτης ἐδίδαξε καὶ ἄλλό τι ἀναφερόμενον εἰς τὴν θείαν φύσιν καὶ εἰς τὴν ὑψηλήν του ἀποστολήν, τοῦτο δὲ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ κάλλος καὶ τὴν τελειότητα τῆς διδασκαλίας του καὶ παρέχει τόσον ὑψηλὴν σημασίαν εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν ἠθικήν. Τίνι λοιπὸν λόγῳ δύναταί τις νὰ διασπάσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀποχωρίζων τὴν ἠθικήν, καὶ νὰ στερήσῃ οὕτω ταύτην τῆς ἀπολύτου βάσεως αὐτῆς; Ἀρνούμενοι τὸ θεωρητικὸν μέρος τῆς διδασκαλίας ταύτης, ἀναγκαίως ἀρνεῖσθε καὶ τὸ πρακτικόν, καὶ οὕτως ἄγεσθε εἰς ὑπόκρισιν καὶ σκεπτικισμόν. Τίνα δὲ

ἀξίαν, τίνα λογικὴν σημασίαν καὶ δραστικότητα ἔχει πρὸς ἐμὲ ἀπομεμονωμένον ἠθικὸν παράγγελμα ἄνευ θεωρίας καὶ γνώσεως περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς φύσεώς του, τῆς οὐσιώδους καὶ ἀπολύτου ὑπάρξεώς του, συνάμα δὲ καὶ περὶ τοῦ Κακοῦ καὶ τῆς ἀναφορᾶς του πρὸς τὸ Ἀγαθόν. Τὸ παράγγελμα ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην ὡς ἡ συνέπεια πρὸς τὴν ἀρχήν της. Καὶ ἡ θρησκεία ὑπέρκειται τῆς ἠθικῆς, ὡς ἡ αἰτία τοῦ ἀποτελέσματος. Διότι, ἐπαναλαμβάνομεν, συστατικὰ στοιχεῖα τῆς θρησκείας εἶνε ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια, ἤτοι ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν αὕτη συλλαμβάνει καὶ πραγματοποιεῖ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἀλήθεια δὲ αὕτη δὲν μένει ἄγονος καὶ ἀφρρημένη ἰδέα, ἀλλὰ ἐξωτερικευομένη καθίσταται ὑπόστασις τῆς πράξεως καὶ συμπάσης τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος, καὶ οὕτω γεννᾶται ἡ ἠθικότης. Ἀφαιρέσατε τὴν θρησκείαν μετὰ τῶν δογμάτων καὶ τῆς θεολογίας της, καὶ παραχρῆμα ἡ ἠθικὴ ἀφανίζεται. Ἡ τελειότης δὲ καὶ τὸ ὕψος τῆς ἠθικῆς εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὴν θρησκείαν.

Ὁ λαὸς ἄρα ὁ θέλων νὰ προοδεύσῃ ἐν τῇ ἠθικότητι καὶ τῷ πολιτισμῷ, ἀνάγκη νὰ κατέχῃ ἀληθῆ θρησκείαν, ἤτοι τὴν κεκτημένην τὴν συνείδησιν τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ μόνη δύναται νὰ ἀναπλάττῃ τὰ ἔθνη. Ἄλλως, θρησκεία μὴ κατέχουσα τὴν ἀλήθειαν, ὡς δύναται καὶ ὀφείλει, δὲν εἶνε ἀρχὴ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας ἀλλὰ δουλείας καὶ θανάτου πάντων. Ἀλλὰ πλὴν τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας ἀπαιτεῖται θρησκευτικὴ Π ί σ τ ι ς ἐνεργός, ζωηρά, δραστική, ἧς ἄνευ τὸ ἔθνος δύναται μὲν νὰ ζῇ ἀλλ' ἐν τελείᾳ οὐδετερότητι, ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς πληρώσεως τῶν πεζῶν σκοπῶν τοῦ βίου, καὶ μηδὲν ἔχον τὸ ἀνυψοῦν, τὸ ἐνθαρρύνον, τὸ διεγεῖρον αὐτὸ εἰς σοβαρὰν καὶ ἀνδρικὴν ἐνέργειαν. Ἡ τελειότης τοῦ δόγματος καὶ τῆς διδασκαλίας ἀποβαίνει ἀνωφελὴς ἄνευ τῆς θαυματουργοῦ πίστεως. Τὰ μεγάλα ἔθνη εἶνε μεγάλα ἀκριβῶς διότι μεγάλη ἐν αὐτοῖς εἶνε ἡ δύναμις τῆς θρησκείας. Ἐν παραδείγματι, τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν βορείων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν προσφάτων ἱστορικῶν κατορθωμάτων τῶν Γερμανῶν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, γινώσκων ὁπόσον παρ' αὐτοῖς εἶνε θερμόν, ὁπόσον βαθὺ τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ὁπόσον δὲ εἰλικρινὴς ἡ εὐσέβεια τῆς καρδίας. Ἐκεῖ ἡ θρησκεία στενῶς συνδεθεῖσα πρὸς τὴν πολιτείαν διέκλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν πολίτην, καὶ μετὰ τῆς ἐπιστήμης ἀνέφλεξε τὰς ψυχὰς εἰς τὸ μέγα ἐθνικὸν ἐγχείρημα, ἐμπνεύσασα πίστιν καὶ θάρρος. Οὕτως, ἡ ἀληθὴς θρησκεία, ἡ ζῶσα ἐν τῷ ἀτόμῳ καὶ τῇ Πολιτείᾳ, ἀποδίδωσιν αὐτοῖς πολλαπλασίαν τὴν ζωήν, ἣν λαμβάνει.

Ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη τῆς θρησκείας συνήθως παραγνωρίζεται δι' ἔλλειψιν συστηματικῆς γνώσεως. Μονομερῶς οἱ τοιοῦτοι σκεπτόμενοι θεωροῦσι τὴν κοινωνίαν ὡς σύνολον μερῶν, (ἀτόμου, οἰκογενείας, πολιτείας, τέχνης, θρησκείας, ἐπιστήμης . . .), συνδεομένων ἐξωτερικῶς καὶ συμβαματικῶς, καὶ ὧν ἕκαστον ἐν τῇ ἀπομονώσει του ἔχει ζωὴν ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον, οὐδεμίαν δὲ ἀσκεῖ περὶ ἑαυτὸ ἢ ὑφίσταται ἐπίδρασιν. Πλὴν ἡ ἱστορία ἐν πρώτοις μαρτυρεῖ ὅτι εἰς ἑκάστην μερικὴν θρησκείαν ἀντιστοιχεῖ ὡρισμένη πολιτικὴ μορφή, ὡς καὶ ἀντιστρόφως. Ὁ Χριστιανισμὸς ὑπῆρξεν οὐ μόνον θρησκευτικὸν ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν γεγονὸς ἀνακαινίσαν τὰς ἀρχαίας κοινωνίας, ἀναπτύξαν νέα ἔνστικτα, νέας ἀνάγκας καὶ δυνάμεις, καὶ μεταβαλὼν τὰς γλώσσας, τὰ ἤθη καὶ τοὺς θεσμούς αὐτῶν. Οἱ θεσμοὶ τῆς Σινικῆς καὶ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς συνδέονται στενῶς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις των καὶ τέλος ὁ ὀθωμανικὸς νόμος οὐδὲν ἕτερον εἶνε ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ μωαμεθανισμοῦ εἰς τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν. Ἐτέρωθεν ἡ ἑνότης εἶνε ἀνάγκη βαθυτάτη τῆς διανοίας, πηγάζουσα ἐκ τοῦ νόμου τούτου τῆς νοήσεως, ὅτι πάντα ἀλληλουχοῦνται, συνδεόμενα διὰ κοινῆς ἀρχῆς εἰσαγούσης πανταχοῦ τάξιν καὶ ἁρμονίαν. Καὶ τὴν ἑνότητα ταύτην ἐνστιγματικῶς αἰσθανόμενοι προσπαθοῦμεν νὰ ἀναπαραγάγωμεν ἐν ἡμῖν καὶ ἐκτὸς ἡμῶν, ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, τῇ Τέχνῃ, τῷ Δικαίῳ, ἔν τε τῷ θεωρητικῷ καὶ τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἄρα ἡ κοινωνία δὲν εἶνε συλλογὴ στοιχείων δυναμένων νὰ τροποποιῶνται ἢ νὰ προστίθωνται καὶ ἀφαιρῶνται κατὰ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ, ἀλλ' ἀδιαίρετος ἑνότης μερῶν γεννώντων ἄλληλα καὶ συνδεομένων οὕτως ὥστε τοῦ ἑνὸς μεταβαλλομένου συμμεταβάλλονται καὶ τὰ ἄλλα. Διὰ ταῦτα, ὅταν μέγας τις πολιτικὸς ἢ θρησκευτικὸς θεσμὸς μεταμορφῶται ἢ καταπίπτῃ, πάντα περὶ αὐτὸν μεταμορφοῦνται καὶ καταπίπτουσιν.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἀρκούμενοι εἰς τὸ γράμμα καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, δυσχερῶς πάνυ δυνάμεθα νὰ συλλέβωμεν τὴν βραδυτάτην ταύτην καὶ ἀόρατον ἀλληλεπίδρασιν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν στοιχείων ἢ θεσμῶν.

Ἐκ πάντων δὲ τούτων τῶν θεσμῶν ἡ θρησκεία μόνη ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἀναπλάττῃ τὰ ἔθνη, διότι μόνη αὕτη εἰσχωρεῖ εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς συνειδήσεως, κατέρχεται εἰς πάντα τὰ κοινωνικὰ στρώματα καὶ ἀποδιώκει τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ· αὕτη ὁμιλεῖ γλῶσσαν, ἣν οὐδεὶς ἄλλος καὶ εἰσδύει εἰς τὰς ψυχὰς δι' ὁδῶν, ὧν αὕτη μόνη κατέχει τὸ μυστήριον. Καὶ ταῦτα, διότι αὕτη μόνη παρέχει τὸ ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐλευθερίαν, πηγὴν καὶ κεφάλαιον πασῶν τῶν

ἄλλων ἐλευθεριῶν οὐχὶ διὰ διαλεκτικῶν θεωρημάτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ κύρους, τῆς διδασκαλίας, τῶν ἔργων καὶ ἐπὶ πᾶσι διὰ τῆς ζωηρᾶς καὶ ἐνθέρμου πίστεως. Ἡ πίστις (εἶδος), εἰς τὴν Ἀλήθειαν (ὕλη) εἶνε ἡ θρησκεία, ἧς ἡ ἀνάγκη ἐν τούτῳ κυρίως ἔγκειται, ὅτι ἐν αὐτῇ τελεσιουργεῖται ἡ ἕνωσις τοῦ πιστεύοντος πνεύματος πρὸς τὴν ἄπειρον ἀλήθειαν καὶ οὐσίαν, πρὸς τὸν Θεόν. Καί, δυνατὸν εἰπεῖν, τὸ μέτρον τῆς πίστεως παρέχει τὸ μέτρον τῆς ἑνώσεως. Τὰ ἔργα ἀξίαν καὶ δύναμιν ἔχουσι μόνον ὡς ἐκδηλώσεις καὶ προϊόντα τῆς πίστεως. Ὁ οὕτω πιστεύων λατρεύει τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ καὶ οὗτος νενίκηκε τὸν κόσμον, τὸν ἐγωϊσμόν, τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὰς φυσικὰς ὁρμὰς τοῦ ἀτόμου. Ἡ πίστις αὕτη, ἥτις ἀναπλάττει ἔθνη καὶ λαούς, εἶνε καὶ θεμελιώδης ὅρος τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ὁρμᾶται ἐκ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ δυνατὸν τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας· ἄνευ δὲ τῆς προϋποθέσεως ταύτης οὐδεμία ἐπιστήμη εἶνε δυνατή. Ἑπομένως ὅσῳ μᾶλλον ἀνθηρὰ ἡ πίστις, τόσῳ μᾶλλον ἐμβριθεῖς καὶ εὑρεῖαι αἱ γνώσεις.

Συμπέρασμα πάντων τούτων εἶνε, ὅτι ἔθνος καταπεσὸν καὶ δουλεῦσαν ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας, ἀναστὰν δὲ εἰς ἐλεύθερον βίον, ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ ζωογονήσῃ τὸ θρησκευτικὸν αὐτοῦ αἴσθημα, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ὑποστῇ αὖθις ταπείνωσιν καὶ δεσμά. Σφάλλονται δὲ δεινῶς οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ διανοητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀγωγὴ τοῦ λαοῦ κατορθοῦται καὶ ἄνευ τῆς θρησκείας, καὶ ὅτι, ἑπομένως, διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης δύνανται νὰ ἀναπλάσωσι τὴν κοινωνίαν, καὶ δὴ καὶ αὐτὴν τὴν θρησκείαν. Διότι ἡ ἱστορία ἐν πρώτοις μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐν Ρώμῃ καὶ ἐν τοῖς Χριστιανικοῖς ἔθνεσιν ἡ θρησκεία προηγήθη τῆς ἐπιστήμης, καὶ ὅτι ἐπιστήμη καὶ πολιτισμὸς ἐν γένει ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς θρησκείας καὶ ἀνεπτύχθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ αὕτη παρεσκεύασε. Βεβαίως, ὡς στοιχεῖον εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἑλληνορωμαϊκὸς πολιτισμός, ἀλλ' ἀφοῦ πρότερον μετεμορφώθη καὶ ἐχωνεύθη ἐν τῷ χριστιανικῷ πνεύματι, ὅπερ ἐξφκειώθη ὡς ἴδιον στοιχεῖον τὴν ἐν ἐκείνῳ κατατεθεῖσαν μερίδα τῆς ἀληθείας. Καὶ ὁ Χριστὸς ἐπεφάνη, ὅτε ἐπληρώθησαν οἱ χρόνοι. Ἡ χριστιανικὴ δὲ θρησκεία, οἱ Πατέρες καὶ οἱ σχολαστικοὶ παρεσκεύασαν τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐκ ταύτης δὲ πάλιν προῆλθεν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ μεταρρύθμισις τῶν διαμαυρομένων, προάγγελος τῆς μεγάλης φιλοσοφικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ κλπ.

Ἡ θρησκεία λοιπὸν εἶνε ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλοσοφίαν ὁδός. Ἡ θρησκευτικὴ ζέσις ἄγει εὐθὺ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, διότι ὁ ἄνθρωπος πρῶτον ἔχει τὸ αἴσθημα, τὴν ἐποπτείαν καὶ τὴν παράστασιν τῆς ἀληθείας, τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔπειτα ζητεῖ νὰ δώσῃ λόγον τῆς πίστεώς του. Ἀλλ' ὅπου ὁ θρησκευτικὸς βίος εἶνε νενεκρωμένος, ἐκεῖ δύναται μὲν νὰ ὑπάρχῃ γνῶσις ἐπιπόλαιος, τεχνητή, κενή, ἀλλ' οὐδέποτε γνῶσις, ἐν ᾗ τὸ ἔθνος ἀνευρίσκει ἑαυτό, καθ' ὅσον εἶνε τὸ προϊὸν τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἡ ὑψίστη ἔκφρασις καὶ τὸ ἄνθος τοῦ πνεύματός του. Ἐντεῦθεν προέρχεται ἀκινησία, διανοητικὸς καὶ ἠθικὸς ληθαργος, κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀδυναμία. Ἐντεῦθεν ἔνδεια σπουδῶν ἐμβριθῶν καὶ προσεκτικῆς μελέτης τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος, ἔξωθεν δὲ εἰσαγωγὴ τῶν πάντων καὶ ἄπαυστος ἐπινόησις ἀγόνων κανονισμῶν καὶ συστημάτων ἐκπαιδευτικῶν. Ἐντεῦθεν κινήματα ἐθνικά, ἐν οἷς διατρανοῦνται τὸ θράσος καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ νέου μετὰ τῆς ἀδυναμίας τοῦ γέροντος, ἄνευ ὅμως τοῦ σθένους καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ πρώτου, ἄνευ τῆς πείρας καὶ τῆς φρονήσεως τοῦ δευτέρου. Κατάστασις ἀληθῶς ζοφερά! Θερμάνατε ὅμως τὸ αἴσθημα τοῦ θείου, ζωογονήσατε τὴν θρησκείαν καὶ θὰ ἴδητε τὸ σκότος διαλυόμενον, τὸν νεκρὸν ἀνεγειρόμενον.

Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ καὶ ἡ φιλοσοφία, καίπερ ἔχουσα ἀντικείμενον ἐρεύνης τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν θρησκείαν, ἐν ᾗ μόνῃ ἡ ἄπειρος ἀλήθεια ἀποκαλύπτεται ὡς τοιαύτη εἰς τὴν συνείδησιν τῶν λαῶν καὶ κατακυριεύει αὐτῆς. Οὕτω δὲ πεπληρωμένη αὕτη τοῦ θείου, καὶ αἰσθανομένη τὴν πρὸς αὐτὸ ἕνωσιν, φέρεται πρὸς τὴν σοβαρὰν καὶ πολυμερῆ ἐκείνην ἐνέργειαν, εἰς ἣν διεγείρει τὸ ἀπόλυτον, φανερούμενον αὐτῇ ὑπὸ τὴν διπλῆν μορφὴν τοῦ ὑπερκοσμίου καὶ τοῦ αἰσθητοῦ (ἐνσάρκωσις). Οὕτως ὁ Θεὸς εἶνε παρὼν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἔθνους καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Καὶ ἐκ τούτου τὸ προνόμιον τῆς θρησκείας, ὥστε νὰ εἰσχωρῇ πολλαχόθεν εἰς τὰς ψυχὰς διὰ τῆς εἰκόνος καὶ τοῦ συμβόλου, διὰ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς διδασκαλίας, διὰ τοῦ μυστηρίου, καὶ ἐπὶ πᾶσι διὰ τῆς πίστεως, ἵνα οὕτω ἀνυψοῖ αὐτὰς ὑπεράνω τῶν φυσικῶν ὀρέξεων καὶ ὁρμῶν, ἵνα ἀναγεννᾷ τὸν ἄνθρωπον ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, καὶ ἵνα διατηρῇ ἐν τῷ ἔθνει ἀκμαίαν τὴν εἰς τὴν ἀλήθειαν πίστιν. Οὕτως εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον περιποιεῖ σοβαρότητα καὶ εὐστάθειαν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται χαρακτήρ, εἰς δὲ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα συνοχὴν ἑδραιότητα καὶ δρᾶσιν, ὧν ἄνευ οὐδὲν μέγ κατορθοῦται.

Τηλικαῦτα ἀγαθὰ ἀδυνατεῖ νὰ παράσχῃ Ἐπιστήμη, διότι ἡ ἀλήθεια δύναται νὰ ἔνοικ ἐν πᾶσι οὐχὶ ὡς φιλοσοφικὴ νόησις, ἀλλ' ὡ

θρησκευτική. Ἐνῷ ἡ θρησκεία ἀπευθύνεται εἰς τὰ πλήθη, εἰς τοὺς πολλούς, διὰ τοῦ αἰσθήματος μόνου καὶ τῆς πίστεως, ἡ φιλοσοφία εἶνε ὁ κλῆρος πάνυ ὀλίγων, διότι ἀπαιτεῖ ἄνεσιν, μελέτην ἐνδελεχῆ, εἰδικὴν δεξιότητα, καὶ ἀγωγήν, ἔντασιν διανοήσεως κλπ., δι' ἃς καὶ ἀδύνατον νὰ ἐκλαϊκευθῇ ποτε. Τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ὡς καθολικὸν καὶ αὐτόματον, συνευοῖ τὰ πνεύματα, ἐνῷ ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται οὐδὲ πρέπει νὰ ἦναι τοιοῦτος δεσμὸς ἕνεκα τῆς μεταλλαγῆς καὶ τῆς διηνεκοῦς αὐτῆς κινήσεως. Διὰ τοῦτο ἡ Πολιτεία στηρίζεται ἐπὶ τῆς θρησκείας καὶ εἶνε ἐν μείζονι συναφείᾳ πρὸς ταύτην ἢ πρὸς τὴν Ἐπιστήμην. Ἠθρησκεία ἅπαξ παγιωθεῖσα καὶ κραταιωθεῖσα ἐν τοῖς δόγμασι καὶ ἐν τῇ πίστει παρέχει ἑδραιότητα καὶ ἡσυχίαν, οἵαν οὐδὲν δύναται νὰ παράσχῃ ἡ Ἐπιστήμη. Ἡ βεβαιότης εἶνε οὐσιώδης μορφὴ τῆς ἀληθείας ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν ᾗ ἡ παράστασις τῆς θεότητος ζῇ ὡς αἴσθημα καὶ πίστις.

Παῦλος Γρατσιάτος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΝ

«ΤΗΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ»

Τῇ ἐριτίμῳ Διευθύνσει.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86ῳ φυλλαδίῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἀνέγνωμεν συνέχειαν διατριβῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις πρόοδοι τῶν ἐν Τουρκίᾳ καθολικῶν», τ ο ῦ κ. Π. Κ α π λ α ν ί δ ο υ, ἐν ᾗ μετὰ βεβαιότητος γ ν ω ρ ί ζ ε τ α ι εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον ὅτι ἔν τινι περιοδικῷ συγγράμματι ἐδημοσιεύθησαν πολλὰ περὶ τῆς προόδου τῆς προπαγάνδας τῶν καθολικῶν καὶ τῆς ὑποστηρίξεως, ἧς οὗτοι τυγχάνουσι καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἑλλήνων Μητροπολιτῶν! Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν ὑπάρχει καὶ ἐπιστολή τις μιᾶς Κυρίας Soeur de Denys Marengo, διευθυντρίας τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι παρθεναγωγείου τῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ἰωσὴφ τῶν καθολικῶν. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἡ κυρία αὕτη διευθύντρια μετὰ χαρᾶς ἀναγγέλλει, ὅτι δῆθεν ὁ Σ. μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Γαβριὴλ παρέδωκεν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν σχολὴν τῶν καθολικῶν τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ μετὰ τῆς παρακλήσεως αὐτοῦ, ἵνα ἡ κυρία διευθύντρια διδάξῃ αὐτὴν τὴν Κατήχησιν, ἤτοι τὰ δόγματα τοῦ Παπισμοῦ.

Διὰ τοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς γινώσκοντας τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν Τραπεζοῦντι δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐν λόγῳ διευθυντρίας ὑποκρύπτεται προδήλως συνενοχή τις ἀτόμου, ὅπερ ἀπέχομεν νὰ ὀνομάσωμεν ἐνταῦθα, εἰς προμεμελετημένην κατὰ τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν Ἱεράρχου συκοφαντίαν. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς κατηγορίας εἶνε πρωτοφανές, καὶ ἀπῃτεῖτο τῇ ἀληθείᾳ μεγίστη δόσις τῆς ἐφευρέσεως συκοφαντιῶν, ὥστε νὰ προβῇ τις εἰς ἐπίνοιαν τοιαύτης διαβολῆς ἐναντίον προσώπου μεγίστης ἀπολαύοντος συμπαθείας παρὰ πάσης τῆς Ἐπαρχίας. Γράφοντες δὲ ταῦτα ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» οὐδὲν ἄλλο προτιθέμεθα ἢ ἁπλῶς νὰ διαψεύσωμεν τὰ γραφέντα ἐπισήμως καὶ νὰ ἱκανοποιήσωμεν κατὰ καθῆκον τὴν δωρεὰν προσβληθεῖσαν ὑπόληψιν τοῦ ἀγαστοῦ ἡμῶν Ποιμενάρχου. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὑφίστανται σχολεῖα τῶν Δυτικῶν ἀπὸ 50 ἐτῶν ἐν Τραπεζοῦντι, ἐν οἷς ἔτυχον πρὸς τελειοτέραν ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς νὰ φοιτῶσι καὶ Ἑλληνόπαιδες· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ἂν ἡ παπικὴ προπαγάνδα κατώρθωσε μέχρι τοῦδε ν' ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἕνα προσήλυτον. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ γνωρίζοντες ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐν Τουρκίᾳ ἡμῶν κλῆρον δὲν ἔχομεν ἐλαφρὰν τὴν κρίσιν, ὥστε νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἶνε δυνατὸν Μητροπολίτης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ του νὰ προστατεύῃ δι' ἰδίου μάλιστα παραδείγματος τὴν πρόοδον τῆς δυτικῆς προπαγάνδας παρὰ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον. Ἡμεῖς πεποιθαμεν καὶ γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τοσαύτην παραφροσύνην ἀκόμη δὲν ἔφθασεν ὁ ἐν Τουρκίᾳ ἡμῶν κλῆρος, πολὺ δὲ περισσότερον ὁ Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Γαβριήλ, ὁ ῥέκτης οὗτος καὶ συνετὸς ποιμήν, ὁ τοσαῦτα ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας του μοχθήσας καὶ μοχθῶν, ὁ περιαγαγὼν αὐτὰ εἰς οἵαν οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔφθασαν ἀνθηρὰν κατάστασιν, ὁ μόνος αὐτὸς κατορθώσας τὴν τέως κατατρυχομένην ὑπὸ κομματικῶν διενέξεων ἐπαρχίαν Τραπεζοῦντος νὰ καθησυχάσῃ καὶ εἰς ὁμαλὴν ὁδὸν νὰ ἐπαναγάγῃ, ὁ διὰ ταῦτά τε καὶ δι' ἃ ἄλλα μελετᾷ ἀγαθὰ ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου του ἐφελκύσας ἁπάντων τὴν ἀνυπόκριτον εὔνοιαν καὶ ἀγάπην.

Ὅθεν ἀποκρούοντες τὰς σκοπίμως διαδοθείσας ταύτας συκοφαντίας κατὰ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος, καὶ διαψεύδοντες ἐπισήμως ταύτας παρακαλοῦμεν, ὅπως καὶ διὰ τῆς περισπουδάστου «Ἀναπλάσεως» διαψευσθῶσι (1) τὰ ὑπὸ τῆς Φραγγοσυριανῆς διευθυντρίας γραφέντα, πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς προσβληθείσης ὑπολήψεως τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν Ἱεράρχου καὶ πρὸς χαρὰν τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου του καὶ

(1) Ἡ Διεύθυνσις ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1ης Ἰανουαρίου ἐδημοσίευσε τὰ δέοντα περὶ τῶν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος λεχθέντων, ἀλλοθεν πληροφορηθεῖσα περὶ τῆς ἀκριβείας τοῦ ζητήματος.

παντὸς κηδομένου τῶν δικαίων τῆς Ὀρθοδοξίας.

Διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως.

Ἐν Βατούμ, τῇ 17ῃ Δεκεμβρίου 1891.

Ὁ συνδρομητὴς τῆς «Ἀναπλάσεως

Χρ. Παπαδόπουλος.

Η ΕΙΣ ΣΥΡΙΑΝ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΝ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΡΩΣΣΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

Περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν τὰ δέοντα· κατὰ δὲ τὰς τελευταίας πληροφορίας αὕτη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κονδακὼφ ἐξεπλήρωσε κάλλιστα τὸν σκοπὸν τῆς ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ περιοδείας αὐτῆς, κατορθώσασα νὰ φθάσῃ εἰς μέρη εἰς ἃ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προχωρήσωσι προηγούμενοι περιηγηταί. Κατὰ τὴν περιήγησιν ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀνεκάλυψε πολλὰς ἐπιγραφάς, ὧν ἔλαβε φωτογραφικὰ ἀπεικονίσματα, καὶ ἐξήτασε πολλὰ χειρόγραφα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων ἐφωτογράφησεν. Ἐν γένει δὲ ἐξηρεύνησε λεπτομερῶς τοὺς ἁγίους Τόπους, καὶ ἔλαβε λεπτομερεῖς σημειώσεις περὶ παντὸς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν. Λέγεται ὅτι διὰ τὴν εἰς Παλαιστίνην καὶ Συρίαν ἐκδρομὴν τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐδαπανήθησαν ἐν ὅλῳ 50 χιλ. περίπου φράγκων. Πλεῖστα μέλη αὐτῆς τυγχάνουσιν ἑταῖροι καὶ τῆς ὀρθοδόξου παλαιστινείου ἑταιρίας, ἰδίως δὲ ὁ διευθύνων αὐτὴν κ. Κονδακώφ, ὅστις εἶνε εἷς τῶν διακεκριμένων Ῥώσσων ἀρχαιολόγων, διατελῶν καθηγητὴς τοῦ ἐν Πετρουπόλει Πανεπιστημίου καὶ διευθυντὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου l' Ermitage, ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν μεγαλειτέρων τῆς Εὐρώπης μουσείων καὶ διακρίνεται διὰ τὰ ἐν αὐτῷ χρυσᾶ ἀντικείμενα καὶ τοὺς δακτυλιολίθους.

Ὁ κ. Κονδακὼφ συνέταξε τελευταίως καταστατικὸν τῆς μελλούσης νὰ ἱδρυθῇ ἐν Κ/πόλει Ῥωσσικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἥτις θὰ ἔχῃ τὸ αὐτὸ πρόγραμμα ταῖς τοιαύταις παρ' ἡμῖν, πλὴν ὅτι ἐν τῇ Ῥωσσικῇ Σχολῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ὑπάρχῃ ἰδιαίτερον τμῆμα μελετῶν τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας καὶ ἱστορίας.

Ἐσχάτως δέ, καθ' ἃ γράφουσιν αἱ βυζαντιναὶ ἐφημερίδες, πρὸς ταῖς ἄλλαις πολλαῖς καὶ λίαν σπουδαίαις αὐτοῦ ἀρχαιολογικαῖς συγγραφαῖς ἐξέδωκεν ὁ κ. Κονδακὼφ μέγα δίτομον ἔργον πραγματευόμενον περὶ τῆς βυζαντινῆς καλλιτεχνίας. Ὁ Ῥῶσσος οὗτος βυζαντινολόγος διὰ μακρῶν ἀναπτύσσει τὰς καλλιτεχνικὰς ἀρχὰς τῶν Βυζαντινῶν, ἐξυψούσας εἰς μεγάλην περιωπὴν τὴν τέχνην τοῦ μεσαιωνικοῦ βίου ἐν τῷ βυζαντινῷ κράτει. Ἐν γένει δὲ ἡ εὐσυνείδητος καὶ σοφὴ αὕτη ἐργασία τοῦ ῥωσσικοῦ μουσείου θεωρεῖται ὡς ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πρωτοτύπων ἔργων, ἅτινα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐγράφησαν.

Ε. Π.

Η ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ ἐν Λειψίᾳ ἐκδιδόμενον θρησκευτικὸν περιοδικὸν Evangelisch-Lutherische Kirchenzeitung *ἐγκωμιάζον τὴν πρὸς τοὺς Δημάρχους ἐγκύκλιον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, γράφει ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 20 Νοεμβρίου ὡς ἑξῆς·*

Ὁ Ἕλλην ὀρθόδοξος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸς ἀπηύθυνε ποιμαντορικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Δημάρχους πασῶν τῶν ἀγροτικῶν καὶ ἀστικῶν κοινοτήτων, ἥτις ὠφελιμώτατον εἶναι νὰ γνωσθῇ καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Ὑπενθυμίζει ὅτι οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι εἰς γραφικὰς μόνον τοῦ ὑπουργήματος αὐτῶν ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τήρησιν χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἑαυτῶν Κοινοτήτων, διότι ἡ κεντρικὴ κυβέρνησις ἕνεκα τῆς μεγάλης περιοχῆς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ παρακολουθῇ πάσας καὶ αὐτὰς τὰς ἐλαχίστας ὑποθέσεις. Ἐν χριστιανικῷ κράτει εἶναι ὑποχρεωμένα καὶ αὐτὰ τὰ ὄργανα τῆς Κοινότητος νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν χριστιανικὸν ἠθικὸν νόμον ὡς τὸν ἀνώτατον κανόνα ἐνεργείας. Συνεπῶς ὑποδείκνυσι τὸν ἄνευ ἀναβολῆς περιορισμὸν καὶ κατάργησιν τῶν τῆς ἀνηθικότητος καταγωγίων καὶ τῶν τυχηρῶν παιγνιδίων, ὡς καὶ τὸ πέραν τῆς ὡρισμένης ὥρας κλείσιμον τῶν καπηλείων. Πρὸς τοῖς θεραπευτικοῖς τούτοις μέτροις ἀνάγκη ἐπείγουσα, ὅπως ληφθῇ φροντὶς καὶ περὶ ἀνυψώσεως τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνιστᾷ ὁ σ. Μητροπολίτης κυρίως τρία μέσα· πρῶτον ἵδρυσιν θρησκευτικῶν Συλλόγων, δεύτερον ἀπαλλαγὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων ἀπὸ παντὸς πολιτικοῦ χαρακτῆρος, διότι μόνον χριστιανικὴ συμπεριφορὰ καὶ οὐχὶ πολιτικὸς φατριασμὸς ἁρμόζει εἰς Ἐκκλησιαστικὸν Σωματεῖον, καὶ τρίτον τήρησιν τοῦ χριστιανικοῦ χαρακτῆρος πασῶν τῶν Σχολῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ἡ συμμετοχὴ τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ ἡ παρουσία αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησ. τελεταῖς. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον εἶναι λίαν χαρακτηρικὸν ὡς πρὸς τὴν ὑψηλὴν συναίσθησιν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ Σ. ὀρθόδοξος Μητροπολίτης περὶ τοῦ ὑπουργήματος Αὐτοῦ, ἠδύνατο δὲ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἡμᾶς ὡς ἀφορμὴ σκέψεων. Εἶναι τῳόντι ἀληθὲς ὅτι δὲν εἶναι ὀλίγα τὰ κακῶς

ἔχοντα. Τὰ ἑλληνικὰ φύλλα προτρέπουσι τὸν Βασιλέα καὶ τὴν Κυβέρνησιν ἐν γλώσσῃ λίαν ζωηρᾷ, ἵνα ἐξαλείψωσι τὰ ἐκ τῆς Δύσεως εἰσκομισθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα κακά».

Ἐν Λειψίᾳ. **Δ. Δανιήλ.**

ΗΘΙΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Ι

Ἡ ἐλπὶς εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς εὐτυχίας.

ΙΙ

Μὴ ζήτει τὴν εὐτυχίαν ἐκτὸς σεαυτοῦ, διότι δὲν θέλεις εὑρεῖ αὐτήν. Ἐὰν ὅμως ζητήσῃς ταύτην πρῶτον ἐν σεαυτῷ, καὶ εἶτα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ σου, αἱ ἔξωθεν δυστυχίαι δὲν θέλουσί σε βλάψει ποσῶς.

ΙΙΙ

Ἡ εὐτυχία ἔχει τὴν φωλεὰν αὐτῆς μόνον εἰς ἀληθῶς χριστιανικὴν καρδίαν, καὶ εἰς εὐσεβῶς μεμορφωμένην οἰκογένειαν.

ΙΥ

Ἐὰν ἕκαστος ἐφρόντιζε νὰ εἰρηνεύσῃ πρῶτον μετὰ τοῦ Θεοῦ, δεύτερον μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τρίτον μετὰ τοῦ πλησίον, ἡ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ ἐπικρατοῦσα καὶ θαυμαζομένη ἁρμονία ἠθελεν ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς κοινωνικῆς ἁρμονίας, ὡς ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες πρὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ἡ γῆ ἤθελεν ἀμιλλᾶσθαι πρὸς τὸν οὐρανόν.

Υ

Ἐὰν ἑκάστην πρωΐαν ἀνοίγῃς τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου σὲ ἀερισμόν, καὶ ἵνα ὁ ἥλιος σὲ χαιρετίζῃ διὰ τῶν χρυσῶν αὐτοῦ ἀκτίνων, θέλεις εἶσθαι ὑγιέστατος. Ἐὰν δὲ παρομοίως ἑκάστην πρωΐαν ἀνοίγῃς τὴν καρδίαν σου διὰ τῆς προσευχῆς πρὸ τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ἀφίνῃς ἵνα διὰ τῆς μελέτης τῆς ἁγίας Γραφῆς, εἰσέλθωσιν ἐν τῷ πνεύματί σου αἱ ζωογόνοι ἀκτῖνες τοῦ Λόγου θέλεις εἶσθαι εὐτυχέστατος.

ΥΙ

Ἐάν, ὅταν πορεύησαι νὰ κατακλιθῇς, κατὰ τὸ νυκτερινὸν σκότος, ὁπότε τὸ πᾶν ὑπνώττει, ῥίπτῃς ἓν βλέμμα ἐταστικὸν εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ προσβλέπῃς σαυτὸν ἐν τῷ τοῦ Πνεύματος κατόπτρῳ, τῷ εὐαγγελίῳ, φέρων εἶτα ἐν ταπεινώσει τὸ βάρος τῶν ἡμερησίων ἁμαρτιῶν εἰς τοὺς πόδας τοῦ εἰπόντος: «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς» (Ματθ. ια'. 28), τάχιστα θέλεις ἀνακουφισθῇ, καί, ὡς ἀπερωθείς, θέλεις ὑψοῦσθαι εἰς τὰ τοῦ πνεύματος ὕψη.

ΥΙΙ

Οὐδαμοῦ ἀσφάλεια καὶ πανταχοῦ κίνδυνοι. Μόνον δὲ ὁ εἰς Χριστὸν εἰλικρινῶς πιστεύων οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ.

ΥΙΙΙ

Οὐδὲν τοσοῦτον ἀπατηλόν, ὅσον ἡ ἁμαρτία.

ΙΧ

Ἡ χριστιανὴ πίστις εἶναι τὸ τηλεσκόπιον, δι' οὗ ὁ πιστὸς βλέπει τὸν Θεόν, καὶ τὴν δι' αὐτὸν τεταμιευμένην ἐν οὐρανοῖς ἀμάραντον κληρονομίαν.

Χ

Ἡ προσευχὴ εἶναι δῶρον θεῖον, ἄκρα χαρά, διότι δι' αὐτῆς πλησιάζομεν μέχρις αὐτοῦ τοῦ θρόνου τῆς Μεγαλειότητος τοῦ Πλάστου ἡμῶν, τιθέντες εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τὰ αἰτήματα ἡμῶν, καὶ λαμβάνοντες εὔκαιρον βοήθειαν κατὰ τὰς δεινὰς ἡμῶν περιστάσεις.

ΧΙ

Ἡ φιλοφροσύνη, χωρὶς νὰ στοιχίζῃ ἀκριβά, φέρει ἐν τούτοις πολλὴν καὶ ὑλικὴν καὶ πνευματικὴν ὠφέλειαν. Διδάσκεται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς (Α'. Πέτρ. γ'. 8).

ΧΙΙΙ

Διὰ τοὺς ἀληθεῖς Χριστιανοὺς καὶ ἡ ζωὴ εἶναι γλυκεῖα, καὶ ὁ θάνατος εὐάρεστος. Διὰ τοὺς ὑλιστὰς ὅμως ὁ μὲν θάνατος εἶναι τρόμος, ἡ δὲ ζωὴ λύπη καὶ μελαγχολία. Ὅθεν καὶ ἀληθεια ἐὰν ἦτο ὁ ὑλισμὸς ἔπρεπε νὰ ἐκδιωχθῇ τῶν κοινωνιῶν.

Ἐν Πειραιεῖ.

Γεώργιος Σπ. Μακρῆς

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ

ΥΠΟ

Ν. Μ. ΔΑΜΑΛΑ

ΤΟΜΟΣ Β,

Περιέχων τὴν ἐκ παραλλήλου ἑρμηνείαν τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων, κατὰ Ματθαῖον Λουκᾶν καὶ Μάρκον

(τὸ πρῶτον ἥμισυ)

Τοιοῦτον τίτλον φέρει ὁ ἀρτίως λίαν φιλοπάλως ἐκδοθεὶς ἐκ τῶν καταστημάτων Σ. Βλαστοῦ δεύτερος τόμος τῆς Ἑρμηνείας τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Ν. Δαμαλᾶ, ὅστις τὸ 1884 ἐξέδοτο τὴν Εἰσαγωγὴν

εἰς τὴν Κ. Δ. Ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν δυστυχῶς παρατηρουμένη ἀδιαφορία πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ θρησκευτικὰ καθόλου ἐματαίου πᾶσαν πρὸς ἐξακολούθησιν ταύτης ἐνέργειαν, ἄχρις οὗ ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόπατρις κ. Ἰωάννης Στεφάνου Σκυλίτσης ἀνέλαβε τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως ἀπάσης τῆς Ἑρμηνείας τῆς Κ. Δ., ἧς ἡ ἐμφάνισις πληροῖ ἡμᾶς μεγίστης χαρᾶς ἕνεκα τῆς ἐξόχου ἀξίας τοῦ ἔργου καὶ τοῦ σπουδαίου σκοποῦ αὐτοῦ· διότι ὡς φιλολογικὸν ἔργον τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς φιλολογίας δυνάμενον νὰ παραβληθῇ καὶ μέχρι τινὸς νὰ ὑπερτερήσῃ τῶν ὑπὸ θεολόγων τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης γενομένων τοιούτων ἑρμηνειῶν. Ὁ κ. Δαμαλᾶς διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἐδικαίωσε παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ τὴν φήμην ἧς ἀπολαύει ἀνδρὸς ἀνήκοντος εἰς τὴν χορείαν τῶν πρωτίστων ἑρμηνευτῶν τῆς Κ. Δ., ἅτε γινώσκοντος οὐ μόνον τοὺς γλωσσικοὺς ἰδιωτισμοὺς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κατέχοντος πάντας τοὺς κλάδους τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ γνώστου ὄντος τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἧς ἄνευ ἀνεπιτυχὴς ἀποβαίνει πᾶσα ἑρμηνεία τῆς Κ. Δ. Καὶ ὁ σκοπὸς δὲ ὃν ἐπιδιώκει ὁ συγγραφεὺς εἶνε σπουδαιότατος. Ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔθνος του τὴν πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἑρμηνείαν τῆς Κ.Δ., ἣν οἵ τε καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι θεολόγοι διέστρεψαν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἑαυτῶν Ἐκκλησίας, καὶ νὰ κρατύνῃ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἐφ' ὧν ἑδράζονται τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ ἑπομένως πᾶσα πρόοδος τοῦ ἑλληνισμοῦ, διότι καθὼς ἡ χερσουμένη γῆ, ἡ μὴ ἔχουσα τὸν καλλιεργοῦντα αὐτήν, γέμει ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, τοὐναντίον δὲ ἡ περιποιήσεως τυγχάνουσα θάλλει καὶ πολὺν καρπὸν φέρει, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ποτιζομένη τοῖς θείοις νάμασι τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε θαλλερὰ καὶ φέρει πολὺν πνευματικὸν καρπόν, τοὐναντίον δὲ ἡ στερουμένη τούτων ἐρημοῦται καὶ πολλὰς ἀκάνθας ἐκφέρει. Καὶ ἡ ἐλευθερία δὲ μὴ ἔχουσα τὰς θείας ῥήτρας τοῦ Εὐαγγελίου ζώσας, εἶνε ὥσπερ ἀκτὶς ψυχροῦ φωτός, ὅπερ οὐδεμίαν δύναμιν κέκτηται, ὥστε νὰ θερμάνῃ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὴν τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν μεγάλων ἀφωσιώσεων καὶ θυσιῶν· διότι «ὅπου τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ καὶ ἡ ἐλευθερία», λέγει ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος (Β'. Κορινθ. Γ'. 18).

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ κ. Δαμαλᾶς καὶ γινώσκων ὅτι οὐδεμία ἑρμηνεία ἀπάσης τῆς Κ. Διαθήκης ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ἐγένετο πλὴν τῆς τοῦ ἀοιδίμου Φαρμακίδου, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1840-44 ἐξέδοτο τοιαύτην παραλαβὼν τὴν ὕλην τῶν μὲν Εὐαγγελίων ἐκ τοῦ Ζυγαδηνοῦ, βυζαντινοῦ θεολόγου τοῦ ΙΒ'. αἰῶνος, τῶν δὲ Πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν ἐκ τῆς Ἑρμηνείας τοῦ Οἰκουμενίου, ἑρμηνευτοῦ τοῦ Γ'. αἰῶνος, τῆς δ' Ἀποκαλύψεως ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Ἀρέθου (ἐκ τοῦ Γ'. αἰῶνος) καὶ τοῦ Ἀνδρέου (ἐκ τοῦ Θ'. αἰῶνος), ἀνέλαβε τὸ σπουδαῖον ἀληθῶς ἔργον τῆς ὀρθοδόξου καὶ ἀκριβοῦς ἑρμηνείας τῆς Κ. Δ. — Οἱ ἄνω ῥηθέντες ἑρμηνευταὶ κυρίως ἐπέταμον τὰς ἑρμηνείας ἀρχαιοτέρων πατέρων (Λουκιανοῦ τοῦ ἐκ Σαμοσάτων, Χρυσοστόμου, Διοδώρου τοῦ ἐκ Ταρσοῦ, Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας καὶ Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου), ὧν σκοπὸς τῆς ἑρμηνευτικῆς ἐργασίας ἐγένοντο αὐτοῖς αἱ τότε ἀνάγκαι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο εἰργάζοντο ἐκ τοῦ προχείρου, οὔτε προπαρασκευάζοντες, οὐδὲ κεκτημένοι τὰ ἀπαραίτητα προκαταρκτικὰ τῆς ἑρμηνείας βοηθήματα, ὅπως προχωρήσωσι συστηματικῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἑρμηνείας. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι τῶν νεωτέρων γερμανῶν, καὶ ἰδίως τοῦ De Wette καὶ Meyer, ἐπειδὴ ὁρμῶνται ἀτυχῶς ἐκ δογματικῶν προϋποθέσεων, μὴ συνᾳδουσῶν τῇ ἀρχαίᾳ χριστιανικῇ καθολικῇ συνειδήσει, ἀλλ' ἀπορρεουσῶν ἐξ ἐσφαλμένων ἀτομικῶν δοξασιῶν τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἐξήσκουν μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν, ἐμπνοοῦσαι πολλὰς προλήψεις κατὰ τῆς ἀρχαίας καθολικῆς συνειδήσεως, διὰ τοῦτο αὗται, καίπερ ἀσπασθεῖσαι καὶ ἐφαρμόσασαι τὴν ὀρθὴν γραμματικὴν καὶ ἱστορικὴν μέθοδον καὶ χορηγήσασαι πολλὰ καὶ ἐκλεκτὰ βοηθήματα πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς τοῦ τε γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἁγίας Γραφῆς ὀρθῆς ἐννοίας, στεροῦνται ὅμως ἐν πολλοῖς τῆς δεούσης θεολογικῆς καὶ δογματικῆς ἀκριβείας καὶ ὀρθότητος.

Τὴν μεγίστην ταύτην ἔλλειψιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ θεολογικῇ ἐπιστήμῃ ἀνεπλήρωσεν ὁ διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Δαμαλᾶς, ὅστις μακρᾷ καὶ συντόνῳ μελέτῃ ἔμπλεως ὀρθῶν καὶ ὑγιῶν φρονημάτων καὶ γνώσεων πολλῶν καὶ θετικῶν, κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ κτῆμα τὰ πνευματικὰ τῶν ἀρχαίων πατέρων καὶ διδασκάλων φρονήματα, ἐπωφελούμενος δὲ καὶ τὰς σπουδαίας τῶν νεωτέρων θεολόγων ἐργασίας, νὰ δώσῃ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκριβῆ ἑρμηνείαν τῆς Κ. Διαθήκης εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ βίος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε τὸ πόρισμα τῆς ἑρμηνείας τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοῦτο ὁ κ. Δαμαλᾶς δὲν ἑρμηνεύει ἕνα ἕκαστον Εὐαγγελιστὴν κεχωρισμένως, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου ἀρχόμενος ἐκ τῆς γεννήσεως καὶ νηπιότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ (ἐκ τοῦ Λουκᾶ καὶ Ματθαίου) καὶ προχωρῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Προδρόμου καὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἱστορικῶς κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους Εὐαγγελιστάς.

Ὁ ἐκδοθεὶς τόμος ἐκ 1048 σελ. συνιστάμενος εὕρηται ἐν τοῖς καταστήμασι τοῦ κ. Σ. Βλαστοῦ τιμώμενος ἀντὶ 15 μόνον δραχμῶν. Ἐπιθυμοῦντες ἵνα πάντες, εἰ δυνατόν, οἱ συνδρομηταὶ τῆς «Ἀναπλάσεως» ἀποκτήσωσι τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον, δηλοῦμεν, ὅτι ὁ βουλόμενος νὰ προμηθευθῇ τὸ πολύτιμον τοῦτο σύγγραμμα δύναται νὰ ἀποστείλῃ καὶ ἡμῖν τὸ τίμημα (δραχ. 15) προστιθεμένης καὶ μιᾶς δραχμῆς διὰ τὰ ταχυδρομικά, ἀναλαμβάνοντος τοῦ γραφείου ἡμῶν τὴν φροντίδα τῆς ἀσφαλοῦς ἀποστολῆς.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΑΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΥΠΟ

Ν. ΑΜΒΡΑΖΗ

Σχολάρχου Ἄρτης.

Πᾶν τέκνον τῆς ὀρθοδοξίας, ἐμφορούμενον ὑπὸ ἀληθοῦς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀπηλλαγμένον προλήψεων, φανατισμοῦ καὶ ζήλου οὐ κατ' ἐπίγνωσιν, μετ' εὐχαριστήσεως χαιρετᾷ πᾶσαν ἱερὰν καὶ εὐγενῆ πρόθεσιν ὑπὲρ τῆς πολυποθήτου ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ὥσπερ ἐκδηλοῦται αὕτη ἀπό τινος εὐτυχῶς μεταξὺ μεγάλης μερίδος πεφωτισμένων θεολόγων τῆς τε ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπισκοπιανῆς.

Ἐν τῇ ἀγαθῇ ταύτῃ προθέσει ὁ εὐπαίδευτος σχολάρχης Ἄρτης κ. Ν. Ἀμβράζης ἐξέδωκεν ἐσχάτως ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν συγγραμμάτιον ἀξιόλογον. Ἐν αὐτῷ πραγματεύεται τὸ ζήτημα τοῦτο προσηκόντως ὑπὸ πνεῦμα ὅλως εἰρηνικόν, πλῆρες χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐνήμερον δὲ πολὺ εἰς τὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τὰ τῆς Ἀγγλικανῆς, καὶ ἐμπνεύμενον ὑπὸ διακαοῦς πόθου ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἀληθείας καὶ δὴ τῆς ἐν Χριστῷ, ἥτις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τοσοῦτον καταπολεμεῖται ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ ὑλισμοῦ. Ἰδοὺ δὲ πῶς προοιμιαζόμενος λέγει:

«Σήμερον, ὅτε ὁ Ὑλισμός, θρασεῖαν ὑψῶν κεφαλήν, ἀπειλεῖ νὰ ἀποκτηνώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ νὰ καταστρέψῃ ὅ,τι θεῖον καὶ ἠθικὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ· ὅτε ὁ πάσης στερούμενος θετικότητος Θετικισμός, αὐτὸς οὗτος ἀμφιβάλλων περὶ τῶν ἑαυτοῦ ἀρχῶν, προβάλλει ἐν τούτοις ταύτας ὡς δέλεαρ πρὸς τὴν τῆς ἡμιμαθείας καὶ πάσης κούφου διανοίας σαγήνευσιν· ὅτε ἡ ἀδιαφορία πρὸς πᾶν ὅ,τι εὐγενὲς καὶ οὐράνιον, ὑψηλὸν καὶ ἠθικόν, καταλαβοῦσα ὥς τις ὀδωδυία γάγγραινα τοὺς πλείστους, ἀπειλεῖ νὰ κατακυλίσῃ πᾶν ἀληθὲς χριστιανικὸν αἴσθημα, καὶ νὰ διασείσῃ αὐτὰ τὰ θεμέλια καὶ τὰς βάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ· σήμερον, λέγομεν, αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ τείνωσιν ἀδελφικὴν πρὸς ἀλλήλας δεξιάν, κράζουσαι: Στῶμεν καλῶς! Στῶμεν μετὰ φόβου!, καὶ ὡς σημαίαν τοῦ κατὰ τῶν πολυειδῶν τοῦ Εὐαγγελίου ἐχθρῶν πολέμου «τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου»—τὴν πρὸς ἀλλήλας ἀγάπην, ἔχουσαι, νὰ συνασπίζωνται κατ' αὐτῶν, προφυλάττουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν, «ὑπὲρ ὧν ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν».

Ἐπαινοῦντες τὸν ἔνθεον ζῆλον, τὴν ἄκραν φιλοπονίαν καὶ τὸ λίαν ὠφέλιμον τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἀμβράζη, συνιστῶμεν πολὺ τὸ δοκίμιον τοῦτο, καὶ πεπείσμεθα ὅτι ἔσται ἀφετηρία, ὥστε καὶ ἄλλοι τῶν καθ' ἡμᾶς κατανοοῦντες τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκεται τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς καὶ τοὺς πολυτίμους αὐτοῦ καρποὺς πραγματευθῶσι περὶ αὐτοῦ συνδιαλλακτικῶς, ἐνισχύοντες τὰς ἑκατέρωθεν ἀναφαινομένας ἀγαθὰς διαθέσεις, ὥσπερ ἐποιήσατο ὁ ἡμέτερος κ. Ἀμβράζης, ὃν ἰδιαιτέρως ἡ διεύθυνσις τῆς «Ἀναπλάσεως» συγχαίρει καὶ εὐχαριστεῖ συνάμα διὰ τὰ σώματα, ἅπερ ἐδωρήσατο τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου. Το ἔργον τιμᾶται δρ. 3.

ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΛΟΓΟΣ

(ἐκφωνηθεὶς ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τοῦ ἐν Ἀργοστολίῳ ἑλλην. σχολείου τῇ 28 Ἰουνίου 1891).

ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ.

ΕΥΑΓ. Μ. ΣΒΟΡΩΝΟΥ

Θερμῶς συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀξιολόγου λόγου τοῦ κ. Σβορώνου, ἑνὸς τῶν ἀρίστων διδακτόρων τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, διότι δι' αὐτοῦ καταδείκνυται οἵα δέον νὰ ἦνε ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἑλληνοπαίδων, καὶ ὁπόσον δυσχερὲς καὶ σπουδαῖον τὸ ἔργον αὐτῆς τυγχάνει, καθ' ἃ καὶ ὁ θεῖος Πλάτων λέγει· «Οὐκ ἔστι περὶ ὅτου θειοτέρου ἂν ἄνθρωπος βουλεύσοιτο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ οἰκείων».

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ

Ἐπ' αἰσίοις ἤρξαντο ἤδη αἱ ἐργασίαι πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ τόσον χρησίμου καὶ ἀπολύτως ἀναγκαίου διὰ τὴν ἱεὰν Μητρόπολιν τῆς Μητροπόλεως τῆς Ἑλλάδος οἰκοδομήματος, ὅπερ

ἀνέλαβε νὰ ἀνεγείρῃ ὁ σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, κατανοῶν, ὅτι οὐδὲν ἐμπρέπει τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῆς εὐπρεπείᾳ νὰ μεταφέρωνται σχεδὸν κατ' ἔτος ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν τὰ γραφεῖα τῆς Μητροπόλεως, ὡς ἁπλοῦν καὶ ἀσήμαντον ἰδιωτικὸν γραφεῖον. Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀνεγερθῇ ἐν Ἀθήναις ἁ π λ ο ῦ ν μ έ ν, ἀ λ λ ὰ σ ε μ ν ὸ ν κ α ὶ ἐ π ι β ά λ λ ο ν κ α ὶ ε ὐ ρ ύ χ ω ρ ο ν μ η τ ρ ο π ο λ ι τ ι κ ὸ ν ο ἰ κ ο δ ό μ η μ α, ὅπερ μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ οὐ μόνον ὡς γραφεῖον τῆς Μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ὡς βιβλιοθήκη τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τόπος διδασκαλίας αὐτοῦ. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δὲν θὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν νῦν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, οὐδὲν θὰ ᾖνε ἰδιοκτησία αὐτοῦ, καίτοι κατέβαλε πᾶν ὅ τι ἐκ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διακονίας εἶχεν ἀποταμιεύσει, ἀλλὰ θὰ ᾖνε ἐ π ι σ κ ο π εῖ ο ν τῆς ἱερᾶς τῶν Ἀθηνῶν Μητροπόλεως, ἀναμμνήσκον τῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ ἱεροῦ ζήλου καὶ τῆς πρὸς πᾶν ἱερὸν καὶ ἁγαθὸν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ εὐπρεπὲς εὐσεβοῦς διαθέσεως τοῦ νῦν τὰ τῆς τε Μητροπόλεως Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἰθύνοντος σ. Γερμανοῦ, οὗ τὰς ἀγαθὰς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐκκλ. φρονήματος σκέψεις ἐν καιρῷ εὐθέτῳ ἀναπτύξομεν.

Πρὸς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Μητροπόλεως κτιρίου προσήνεγκον πάνυ προθύμως αἱ εὐαγεῖς μοναὶ τῶν Ἀσωμάτων (Πετράκη) καὶ τῆς Πεντέλης ἀνὰ δρ. 10,000 ἑκάστη, ἡ τῆς Φανερωμένης ἐν Σαλαμῖνι δρ. 2,000, καὶ ἡ τῶν Κλειστῶν (Ἀττικῆς) δρ. 1000. — Πιστεύομεν ὅτι καὶ πολλοὶ εὐσεβεῖς, κατανοοῦντες τὸ χρήσιμον καὶ λίαν ἐπωφελὲς τοῦ ἀνεγειρομένου ἔργου, θὰ προσέλθωσιν ἀρωγοὶ πρὸς τοῦτο.

«ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ»

Ἐρωτηθέντες πολλαχόθεν περὶ τῶν συντακτῶν τοῦ ἄνω ἑβδομαδιαίου περιοδικοῦ, δηλοῦμεν, ὅ τ ι δ ὲ ν π η γ ά ζ ο υ σ ι τ ὰ ἐ ν α ὐ τ ῷ δ η μ ο σ ι ε υ ό μ ε ν α ἄ ρ θ ρ α ἐ ξ ὀ ρ θ ο δ ό ξ ω ν. Εἶνε φύλλον τῶν δυστυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν ἐγκατασταθέντων ψευδευαγγελικῶν, οὗς δέον οἱ ἁρμόδιοι νὰ πατάξωσι, διότι ἐθρασύνθησαν καὶ ὑπερέβησαν τὰ ἐσκαμμένα. Οὐδὲν μὲν ἀποτέλεσμα οἱ κύριοι οὗτοι μέχρι τοῦδε ἔφερον, οὐδὲ θὰ φέρωσι, διότι ὁ Ἕλλην ἀείποτε τὰ πάτρια καὶ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ θρησκείαν καὶ τὴν γεραρὰν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐσεβάσθη, ἀλλὰ τὸ σκάνδαλον καὶ ἡ ἐπέμβασις εἰς ξένα δικαιώματα ἀείποτε οὐδὲν τὸ εὐάρεστον ἔχουσι. Πεποίθαμεν δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ ἱερὰ Σύνοδος καὶ αὕθις, ἀλλ' ἐντονώτερον, θὰ πράξῃ τὰ δέοντα, ἀναφερομένη πρὸς τὴν Σ. Κυβέρνησιν, ἔχουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος τὸ ἀπαγορεῦον αὐστηρῶς τὸν προσηλυτισμόν.

Παράραμα τοῦ ὑπ' ἀρ. φύλ. 86.—Ἐν ις'. στίχ. τοῦ ἐλεγείου διορθωθήτω ὡς ἑξῆς: Τὸν δ' αὖ κύδηνι' ἀργίῃ εὐχωλῆς θυσίης τ Ἰρῆς.

Οἱ κ. κ. ἀνταποκριταὶ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν παρακαλοῦνται θερμῶς νὰ συλλέξωσι τὰς καθυστερουμένας συνδρομὰς τοῦ ἤδη λήξαντος ἔτους, ἅμα δὲ ἀποστείλωσιν ἡμῖν κατὰ στελέχη τῶν προσωρινῶν ἀποδείξεων, ἵν' ἐκκαθαρίσωμεν τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῶν. Δέον νὰ σημειώσωσιν εὐαναγνώστως τὰ ὀνόματα τῶν τε πληρωσάντων καὶ τῶν μὴ θελόντων νὰ ἀποτίσωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τοῦ ταμείου).

Οἱ κ. συνδρομηταὶ οἱ λαμβάνοντες τὸ φύλλον κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ Περιοδικοῦ, μὴ ὑπαρχόντων ἀντιπροσώπων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς διατρίβουσι, καὶ μὴ ἀποτίσαντες εἰσέτι τὴν δεκάδραχμον συνδρομὴν αὐτῶν τοῦ ἤδη λήξαντος ἔτους, καίτοι δι' ἐπιστολῶν τῆς διευθύνσεως παρεκλήθησαν πρὸς τοῦτο οὐχ ἧττον καὶ αὖθις παρακαλοῦνται θερμῶς νὰ ἀποστείλωσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, διότι εἶναι ἄδικον νὰ ὑποβαλλώμεθα εἰς κόπους καὶ δαπάνας. Δηλοῦμεν δὲ ὅτι θὰ ἀναμένωμεν μέχρι τέλους Φεβρουαρίου τὴν εἴσπραξιν τῶν καθυστερουμένων, ὅτε θὰ ἐνεργήσωμεν τὰ δέοντα, διακόπτοντες τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου εἰς τοὺς δυστροποῦντας συνδρομητὰς τοῦ Περιοδικοῦ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κόρινθον· κ. Σ. Ἠλ. δρ. 10 ἐλήφθ.—Κέρκυραν· κ. Μ. Ζερβ. δρ. 10 ἐλ.—Λιανοκλάδι· κ. Α. Κολοκ. δρ. 10 ἐλήφ.—Τῆνον· αἰδ. Δ. Πιπ. δρ. 13,30 ἐλ.—Χίον· κ. Ι. Σοδ. φρ. χρ. 130 ἐλ. — σεβ. ἅγ. Χίου κ. Κ. Δελ. φρ. χρ. 20 ἐλ.—Ἀγυιάν· κκ. Ρ. Ἀπ., Παπαζωαν. Ζαχ., παπᾶ-Βαρθ. ἀνὰ δρ. 10 ἐλήφθ. — Ἄρταν· κ. Χρ. Σόνδ. δρ. 10 ἐλήφθ.—Θήραν· κ. Μ. Σαγ. δρ. 5 ἐλ.—Μπαμπίνην· κ. Παπα-Νικ. δρ. 3.30 ἐλ.—Ἄρταν· κ. Ν. Ἀμβρ. δρ. 10 ἐλ. — Κύμην· ἱερ. κ. Δ. Ὀρ. δρ. 93,45 ἐλ. — Βουδαπέστη· πανσ. κ. Γ. Γωγ. φρ. χρ. 2 ἐλ.— Νικολάϊεφ· κ. Χ. Β. Ραζ. φρ. χρ. 10 ἐλήφθ.— Πάτρας· κ. Ε. Καρ. δρ. 10 ἐλήφθ. Τρίπολιν· κκ. Δ. Ἀθ., Ν. Μπεν., ἀνὰ δρ. 10 ἐλ.—Θήραν· κ. Ι. Γαρ. δρ. 40 ἐλ.— Τσαγκαράδας κ. Π. Βαυαρδ. δρ. 10 ἐλ.—Ἀλάτσατα· κ. Κ. Βλαμ. ἐκ τῶν φρ. 40 μόνον 20 ἐλήφθ. — Ἄδανα· κ. Ν. Συμεων. φρ. χρ. 10 ἐλήφθ. — Λευκωσίαν· κ. Χρ. Δημ. φρ. χρ. 125 ἐλήφθ.—Κωνστ)πολιν· κ. Γ. Καφ. φρ. χρ. 207 ἐλ.—Ἀδριανούπολιν· κ. Γ. Ι. Λαμπουσ. φρ. χρ. 16 ἐλήφθ.—Θερμαὶ εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς πληρώσαντας κ. Συνδρομητάς.